HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

PETRUS BRUYNEEL UIT MEIGEM (1816-1847)

DICHTER, SOLDAAT EN HUURLING

Stefaan De Groote
Denis Pieters

maart 2006 jaargang XXXVII aflevering 1

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

PETRUS BRUYNEEL UIT MEIGEM (1816-1847)

DICHTER, SOLDAAT EN HUURLING

Provincie Oost-Vlaanderen
Centrale Bibliotheek

Stefaan De Groote
Denis Pieters

maart 2006 jaargang XXXVII aflevering 1

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

HET LAND VAN NEVELE

Heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poesele, Poeke, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren
Het Land van Nevele is een uitgave van de heemkundige kring "Het Land van Nevele" v.z.w.

Abonnementen en lidgeld 2006
Abonnementen op *Het Land van Nevele* lopen over een jaargang van vier nummers. Bij nieuwe abonnementen in de loop van het werkjaar worden de vorige nummers, indien nog voorradig, nagestuurd. Oudere nummers vanaf 1970 zijn nog in beperkte hoeveelheid beschikbaar.

Lidgeld 2006
18 euro (+ 3 euro buitenland) over te schrijven op rekening 290-7431460-20 van "Het Land van Nevele" v.z.w.,
Dammeers 35, 9880 Aalter.

Steunend lid 2006
Vanaf 25 euro

Redactieadres
J. Luyssaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Tijdschriftadministratie
L. De Ruyck, Heiste 45, 9850 Landegem

Administratie dagelijkse werking
A. Bollaert, Beentjesstraat 24, 9850 Poesele

Opmaak
C. De Groote, Landegem

Druk
Beschutte Werkplaats "Nevelland", Nevele

De auteurs, en niet de uitgever, zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en illustraties.

Bij de kaftfoto: Tekening tambour en grenadiers Tiende Linieregiment (1833)

"Wisselvalligheid
onweireldsche ydelheden
hoe het menschdom leyd
die door ontrust is beseten"

Petrus Bruyneel

INHOUD

Land van Nevele

Inleiding 4

1. Overzicht van de wonderlijke avonturen van Petrus Bruyneel uit Meigem 6

2. Het levensverhaal van Petrus Bruyneel in dichtvorm (door Petrus Bruyneel zelf) 23

3. Korte biografische schets van Petrus Bruyneel (vermoedelijk door zijn vader Francies Bruyneel) 69

4. De brieven van Petrus Bruyneel uit Algerije aan zijn vader Francies in Meigem 76

Mensen van Toen

De familie Bruyneel uit Meigem 86

De familie Chabrand uit Lotenhulle 93

De familie Delmulle uit Meigem 96

De familie De Dobbelaere uit Vosselare 98

Geraadpleegde bronnen 100

INLEIDING

In de jaren tachtig vond Denis Pieters bij een brocanteur een bundel oude documenten, bestaande uit oude foto's, doodsprentjes, handschriften, testamenten, brieven enz.

Aangezien het geheel te maken had met Deinze en Meigem, was zijn aandacht onmiddellijk geprikkeld en besloot hij om het pakket aan te kopen. De documenten kwamen vermoedelijk uit de nalatenschap van een telg van de familie Biebuyck, die rond de eeuwwisseling in de ondertussen verdwenen herberg "In de bonte os' woonde, gelegen in de Tolpoortstraat te Deinze.

Maar de interessantste documenten waren handschriften en brieven afkomstig van de familie Bruyneel uit Meigem.

Dit archief bestond uit:
- een huwelijkscontract tussen Francies Bruyneel en Rosalie Vlaeminck, opgesteld in 1815 door notaris van de Keere uit Deinze;
- een met de hand geschreven levensbeschrijving over Petrus Bruyneel (6 blz.);
- een tweede met de hand geschreven levensbeschrijving van Petrus Bruyneel, maar nu opgesteld als gedichtenbundel (24 blz.);
- drie brieven die door Petrus Bruyneel vanuit Algerije in 1843, 1844, 1847 verzonden werden aan zijn vader Francies Bruyneel.

Denis Pieters hield zich geruime tijd bezig met opzoekingswerk i.v.m. deze documenten. Hij bezocht archieven in ons land, maar ook in Nederland en Frankrijk. Hij constateerde na een kritische analyse dat de gegevens van de documenten na toetsing met het beschikbare archiefmateriaal juist waren en slaagde erin belangrijke aanvullingen te geven. Het leven van Petrus werd op die manier nauwkeuriger gesteld. Het werd getekend door militarisme en oorlog. Hij vocht als beroepssoldaat en huurling. Tientallen veldslagen maakte hij mee. Hij deserteerde om de haverklap, werd gewond, gevangengenomen en tweemaal bijna terechtgesteld. Maar tegelijkertijd was hij een poëet, die vanuit de gevangenis of de Noord-Afrikaanse woestijn gedichten, liederen en brieven schreef aan zijn familie.

Kortom, het is een merkwaardig egodocument dat zich zowel op lokaal als op Europees niveau afspeelt. Het is opvallend hoe jongeren uit een Vlaams dorp, konden kiezen voor een avontuurlijk, maar ook gevaarlijk leven in een periode van geringe communicatie en mobiliteit. Kranten werden nog niet massaal gelezen. Het nieuws werd verspreid door iemand zoals Francies Bruyneel...de belleman.

Uiteindelijk bundelde Denis al het materiaal en bezorgde het aan een aantal historici en heemkundigen. De reacties waren zeer positief. Samen met Stefaan De Groote publiceerde hij bovendien een korte tekst over de figuur van Petrus Bruyneel, die zowel verscheen in het tijdschrift van "Het Land van Nevele" als in het jaarboek van de geschiedkundige kring van Deinze.

Het materiaal bevat zonder meer een schat aan gegevens uit de periode 1830-1850. Er zijn van deze periode nauwelijks handschriften bekend van Vlaamse soldaten die over hun wedervaren in het leger vertellen. Bovendien bevatten de documenten ook informatie over Meigem en de familie Bruyneel in het bijzonder. Kortom het is een stuk geschiedenis, bekeken door de ogen van een jongeman uit het begin van de negentiende eeuw, die het lokale ruimschoots overstijgt en ingebed zit in de grote gebeurtenissen van die tijd.

Om die reden hebben Denis Pieters en Stefaan De Groote beslist om de gegevens in dit artikel volledig te ontsluiten. Uiteraard worden ook de authentieke teksten en brieven mee opgenomen. In voetnoten wordt zoveel mogelijk bijkomende informatie en duiding aangeboden.

1. OVERZICHT VAN DE WONDERLIJKE AVONTUREN VAN PETRUS BRUYNEEL UIT MEIGEM[1]

Toen Petrus Bruyneel op 26 maart 1816 werd geboren in Meigem, bestond België nog niet eens. In 1816 waren de Fransen maar net verjaagd en het gebied was nu bij Nederland gevoegd. De Nederlandse koning deelde dus de lakens uit.
De Zuidelijke Nederlanden waren trouwens al eeuwenlang de speelbal van de grootmachten geweest. De legendarische slag bij Waterloo (1815), één van de vele die bij ons werd uitgevochten, lag in 1816 nog vers in het geheugen.

De vele veteranen uit de reusachtige legers van Napoleon waren, voor zover ze niet waren gesneuveld, teruggekeerd naar hun dorp, waar ze de mensen ongetwijfeld verbaasden en imponeerden met de vele verhalen over oorlog, avonturen en ontbering in de Franse dienst. Misschien moet de kleine Petrus dat ook hebben gehoord en ontstond bij hem toen al een verlangen om uit zijn milieu te breken en de wijde wereld in te trekken. Eén van die veteranen in Meigem was Joseph De Trooster die trouwens wordt vermeld in het gedicht van Petrus. Dergelijke mensen genoten een groot aanzien in de dorpsgemeenschap en als er problemen dienden te worden opgelost, werden zij vaak geraadpleegd. Want zij kenden namelijk de weg, tot ver buiten Meigem.

Meigem is nog steeds een mooi maar wat verloren dorpje, vlakbij het grotere Nevele en op enkele kilometers van Deinze. Het is bij velen in de streek gekend wegens de bloedprocessie die er jaarlijks begin juli plaatsvindt. Sommigen brengen het dorp ook nog in verband met de slachtpartij in de kerk, op 27 mei 1940 tijdens de achtiendaagse veldtocht. Honderden personen waren door Duitse militairen opgesloten in de kerk, en toen (vermoedelijk) een obus neerkwam, vonden 33 mensen er de dood. Tientallen mensen werden zwaargewond.

In de tijd van Petrus Bruyneel was het Kanaal van Schipdonk er nog niet. De Meigemnaars trokken via Bachte naar Deinze om inkopen te doen op de

---

1 Met dank aan Jan Luyssaert voor het zorgvuldig nalezen van de teksten.

woensdagmarkt of brachten er zelf hun goederen aan de man of vrouw. Er was in die tijd nog heel wat kleinschalige thuisnijverheid. De mannen waren doorgaans met landbouwactiviteiten of een ambacht bezig, terwijl de vrouwen weefden. Heel wat mensen baatten daarenboven nog een herberg uit.

Meigem bestond toen uit de kerk met de 'plaats' en een drietal straten. De kerk stond centraal in het dorp en de pastoor had een enorm aanzien. De Franse tijd met zijn anti-godsdienstige bepalingen was net voorbij. Slechts een beperkte groep was er door beïnvloed geraakt en de dorpelingen kwamen nog steeds een stuk van de opbrengst afgeven aan de 'prochiepape', net zoals het tiende van vroeger. Dit gebruik verwaterde geleidelijk, maar duurde op veel plaatsen nog tot een eind in de twintigste eeuw.
De Meigemse pastoor had tijdens de Franse tijd wel zijn "priesterage" moeten verlaten, een hoeve waarvan de opbrengst hem eveneens ten goede kwam.
De pastoor liet een nieuwe pastorij bouwen langs de Kouter, waar nu het huis is van de familie Lemmens.

Naast de kerk en zijn pastoor stond de dorpsmolen hoog in aanzien. De windmolen van Meigem, die onze hoofdfiguur goed moet gekend hebben, was Vervenne's molen. Hij stond dicht bij de dorpskom op de Berg en beheerste de uitgestrekte Kouter. Hij werd gebouwd rond 1816, het geboortejaar van Petrus Bruyneel, en verwoest door de Duitse troepen op 16 oktober 1918. De molen verzinnebeelde lief en leed van het dorp door de stand van de wieken.

Meigem had uiteraard ook zijn talrijke herbergen. Zij waren alomtegenwoordig, zowel in het dorpscentrum als in de kleinste wijkjes zoals Kruiswege. De toenmalige landelijke herberg is niet vergelijkbaar met een café van nu. Het was niet veel meer dan een boerenkeuken waar het zelfgemaakt bier of van de dorpsbrouwerij getapt werd uit een ton in de kelder. De tegelvloer was met zand bestrooid, aan de schouw boven de open haard prijkten tinnen borden en koperen ketels. In de donkerste hoek van het vertrek hingen hammen en rookworsten. Herberg "De Spoele", waar Petrus Bruyneel zijn jeugd doorbracht, heeft er vermoedelijk zo uitgezien.

Meigem was in vergelijking met vandaag relatief dichtbevolkt. Een bron van 1846 heeft het over 1.374 inwoners, waarvan 265 behoeftigen. De jaren

veertig van de negentiende eeuw waren de crisisjaren, waarbij een deel van de bevolking in de bittere armoede werd gedompeld. Het was toen dat een massale migratie op gang kwam, eerst naar de naburige stad, later naar Frankrijk, Wallonië en de Verenigde Staten. Heel wat Bruyneels trokken naar Gent.

Oudste van veertien kinderen

Francies Bruyneel, de vader van Petrus, werd geboren in Meigem op 15 december 1792. Hij had nog één broer Josephus (°28 juli 1790) en twee zussen Sophia (° 3 juli 1788) en Theresia (°4 mei 1795). De ouders van Francies zijn Jean Baptiste Bruyneel (°Petegem ca. 1767-+ Zeveren 21 oktober 1813) en Isabelle Therese Strobbe, geboren in Nevele en overleden in Meigem. Zij huwden op 12 juli 1783 en vestigden zich vermoedelijk eerst in Zeveren.

Blijkbaar woonde Francies Bruyneel op dat ogenblik inderdaad in Zeveren, want zijn huwelijk wordt ook in dat dorp afgekondigd, de laatste woonplaats van de bruidegom. Zij huwden op 16 april 1815.

De vrouw van Francies, Rosalie Vlaeminck was een Meigemse. Zij woonde er op het ogenblik van het huwelijk bij haar vader Pieter Vlaeminck, een landsman en moeder Marie Judoca Coppens. Al bij al gaat het om vrij eenvoudige mensen, zoals bijna iedereen toen. Zijn vrouw Rosalia was spinster van beroep. Francies kon wel lezen en schrijven.

Bij zijn huwelijk was Francies dus 23 jaar. Hij had op dat ogenblik het beroep van herbergier in de Meigemse herberg "De (Oude) Spoele". Deze aloude herberg, die reeds wordt vermeld in de achttiende eeuw stond op de wijk Wildonken (Kruiswege 44) en werd door hem gehuurd.

Nog geen jaar na zijn huwelijk - op 26 maart 1816 - verscheen Francies opnieuw in het gemeentehuis voor de aangifte van zijn eerste zoon Petrus:

"In den jaere achtien hondert sethien den sesentwintigsten maerte te vier uren naer middagh voor my Josheph Van Doorne adjoint van den meyer van Meygehm gedelegueert syn gecompaareert sieur Francies Bruyneel herbergier tot Meygehm end aldaer van geboorte oud drieen twintig jaeren den

welken ons heeft vertoont syn kind vant mannelyk geslacht aen wie hy den naem heeft gegeven van petrus geboren heden om ses uren van den morghen van hem comparent en van syne huysvrouwe Rosalie Vlaemynck geboortig van Meyhem oud dryen twintig jaeren ge tuigde Pieter Strobbe landsman tot Meyghem oud vyfen veertig jaeren cosyn en Bernard Van Nevele garde champetre tot Meygehm oud dry en dertig jaeren de welke naer voorlesinghe hebben getekend ter exeptie van Pieter Strobbe declarerende niet te kunnen schryven."

De getuigen waren Pieter Strobbe, een neef en familie langs de kant van zijn vrouw, die verklaarde niet te kunnen schrijven en veldwachter Bernard van Nevele.

Francies was dus herbergier van 'De Spoele' en wilde vooruit in het leven. Dat was nodig, want de broers en zusjes van Petrus volgden elkaar in snel tempo op. Francies en Rosalie kregen tot en met 1830 nog zes kinderen: Amelie (°1818), Carolus Ludovicus (°1819), Jacobus (°1822), Virginia (°1824), Marie Nathalie (°1827) en Augustinus (°1830). Francies Bruyneel slaagde erin, ondanks die kinderlast, in 1819 in het poldergehucht Wildonken (Kruiswege 44) van Meigem het huis met tuin en boomgaard waar hij woonde, te kopen van de Vinktse landbouwer Jean Cocquyt. In 1823 kocht hij er nog een stuk land met boomgaard bij. Hij was, naast herbergier (tapper), op dat ogenblik nog afkondiger en aanplakker van openbare verkopingen. Francies werd op deze manier eigenaar van één van de oudste herbergen van de streek.

Vader Francies Bruyneel werd op 24 mei 1824 - hij was op dat ogenblik 32 jaar - bovendien veldwachter in Meigem, een beroep met enig aanzien in een dorp. De veldwachter fungeerde, zoals dat gebruikelijk was, ook als belleman. Francies en Rosalie probeerden ook hun kinderen een opleiding te bezorgen. Zo zou één van de zonen, Karel Lodewijk (°Meigem 28/12/1819 - + Meigem 16/03/1885) zijn vader van 1855 tot 1885 opvolgen als veldwachter en belleman.

Over de jeugdjaren van Petrus tussen 1816 en 1830 weten we niet zoveel. Op driejarige leeftijd openbaarde zich volgens zijn vader een lust tot reizen en op zeven jaar ging hij naar school. Hij was blijkbaar een pientere jongen. Zijn vader schreef: "(...) als Petrus Bruyneel drey jaeren aud was scheen

eriet in hem buytengewoons en had veel genegenheyd voor het reysen als hy zeven jaeren was ging hy ter scholle daer konde hem niet vertoont woorden of op eenige dagen hy konde het beder of eenege ander leerlingen dat hy scheen begaeft te zyn in het leeren of om wat te ondernemen (...)."

Vader Francies constateerde dus dat zijn zoon begaafd is en liet hem op dertienjarige leeftijd een opleiding tot kamslager[2] volgen. Maar in de traditie van de vroegere gilden, werd een vakopleiding nog gegeven door een oudere ambachtsman. Hij leerde ook vrij goed lezen en schrijven. Meer zat er niet in voor een gezin met al die kinderen. Kamslagers hadden aanzien. Het beroep eiste veel inzicht en vakmanschap. Het was een belangrijk onderdeel van de ontluikende textielnijverheid. Hij kreeg die opleiding misschien bij Charles De Decker, die de enige kamslager was in Meigem en in de buurt van de Bruyneels woonde.

Onderwijs was in het begin van de negentiende eeuw bijna onbestaande op het Vlaamse platteland. Tijdens de Franse periode was er gewoon geen belangstelling voor vanwege de overheid en het private netwerk van de katholieke scholen was veel minder uitgebouwd dan nu. De Nederlanders deden vanaf 1815 grote inspanningen op het vlak van onderwijs. De gemeenten waren nu verplicht een schoolgebouw met woning voor de onderwijzer(s) te voorzien. Onderwijzers kregen vanaf 1816 een salaris van de overheid. De eerste normaalschool werd opgericht in Lier (1817). Voor het eerst konden geschoolde onderwijzers worden ingezet. Voordien kon iedereen die zich onderwijzer noemde, les geven. De Nederlandse tijd van 1815-1830 was dan ook op onderwijsvlak een flinke stap vooruit voor de Vlaamse bevolking, waarvan de meerderheid niet kon lezen of schrijven.

---

2 Kam: het belangrijkste stuk van het weversalaam. Hij bestaat hoofdzakelijk uit draden van *hevel*, of koordekens van drij of vier dubbele kloekte van twijn of naaigaren; welke koordekens opgehouden of gespannen worden door latten van hout. - Twee zulke latten (eene onder en eene boven) met den daarop gespannen hevel, dragen den naam van schacht, hoewel men ook in engere zin elke houten lat den naam geeft van schacht. Een kamslager is iemand die kammen maakt of slaat. (Jac. van Ginneken, 'Handboek der Nederlandsche taal, deel II. De sociologische structuur onzer taal II', blz. 365).

Op de woendagmarkt van Deinze zaten vlakbij het stadhuis de zgn. schrijvers, die tegen betaling de documenten invulden van de mensen die dat zelf niet konden.

Tot het begin van de twintigste eeuw was schoolbezoek zeer onregelmatig. Er waren tijdens de zomer veel minder leerlingen dan 's winters. De leerkrachten werden geconfronteerd met een bevolking die de waarde van onderwijs niet inzag en door de economische toestand gedwongen was de kinderen vlug in te schakelen in een werksituatie.

Toch was er dus tijdens die Hollandse periode (1815-1830) een algemene vooruitgang. Het analfabetisme daalde. Dit is ook een goede zaak geweest voor Petrus Bruyneel die in die jaren een goede opleiding kreeg. Hij kon alvast behoorlijk lezen en schrijven, toen hij op veertienjarige leeftijd de school verliet.
Na 1830, en zeker tijdens de crisisjaren van de jaren veertig ging het blijkbaar opnieuw bergaf met het onderwijs en nam het analfabetisme opnieuw toe. In Gent en omgeving kon rond 1840 amper 40 % van de bevolking lezen en schrijven. Pas toen de zwaarste crisisjaren tijdens de tweede helft van de negentiende eeuw voorbij zijn, komt het onderwijs in de landelijke gemeente vooral onder impuls van de toenmalige liberale regering goed op gang. In Meigem werd in 1861 een schoolhuis opgetrokken.

Opstand in Brussel

De gebeurtenissen van 1830 hadden een grote invloed op het leven van Petrus. Zelfs in het kleine Meigem kwam het bericht dat in Brussel een opstand was uitgebroken tegen het Nederlandse bewind van koning Willem I. De zogenaamde Belgische omwenteling was losgebarsten op 25 augustus 1830. Vader Francies was als belleman ongetwijfeld min of meer op de hoogte van die gebeurtenissen. Maar de meeste mensen keken niet op van de zoveelste regimewisseling of revolte. De ouderen hadden nog de Oostenrijkse periode gekend, nadien volgde de bezetting door Frankrijk en nu liep blijkbaar de Nederlandse overheersing ten einde. Nieuw was natuurlijk dat voor het eerst de Zuidelijke Nederlanden op eigen benen zouden staan.

Maar enkele maanden later, op 16 december 1830, gebeurde een ramp ten huize Bruyneel. Moeder Rosalie overleed op amper 37-jarige leeftijd.

Mogelijk was zij in het kraambed gebleven, zoals toen zoveel gebeurde. Geneeskundige verzorging was bijna onbestaande en zeker niet op het platteland. Een zware klap voor Francies die er met zijn zeven kinderen plots alleen voor stond. Ongetwijfeld werd de veertienjarige Petrus ingeschakeld om mee te helpen in het huishouden.

Francies zou vrij snel, op 19 oktober 1831, opnieuw huwen met de twaalf jaar jongere Rosalie Chabrand (°27.7.1804-+10.2.1880). Hij was dan 39 jaar oud en zij 27. Zijn tweede vrouw was de dochter van Joseph Chabrand (°07.08.1774-+12.05.1840). Deze Joseph, de veldwachter van Lotenhulle, werd geboren in Fours. Voordien werkte hij als koopman in wollegoederen en als winkelier. Zijn vrouw Marie Anne Demaeght (°1771-+Lotenhulle 1855) was geboren in Nevele. Zij hadden samen elf kinderen en woonden in de herberg "Het Meuleken".
Eén van zijn kinderen, dus een schoonbroer van Francis, m.n. Charles Louis (°24.4.1808) werd eveneens veldwachter in Lotenhulle na het overlijden van zijn vader. Hij werd militair door nummerverwisseling met landbouwer Bernard Royens in 1830. Hij bleef maar liefst acht jaar in dienst. Dergelijke praktijken waren bij de loting van jongeren voor het leger schering en inslag. Rijkere ouders probeerden het 'slechte' nummer van hun zoon te verkopen aan een mindervermogende. Vaak ging het om een landbouwerszoon die onmisbaar was voor het bedrijf.
De huwelijksakte tussen Francies en Rosalie, werd naast het paar nog getekend door schoonvader Chabrand, gemeentesecretaris Louis Dierick, herbergier Jan Baptiste Verseele, koster Augustinus Martens, landbouwer Louis Van Nevel en burgemeester Jean Baptist De Poorter.

Francies had er nog zin in. Met zijn nieuwe, twaalf jaar jongere, vrouw kreeg hij opnieuw zeven kinderen: Paulina (°19.6.1834-+17.1.1837), Hendricus Francies (°1835-+?), Felix (°23.4.1837-+13.9.1855 in Jemappes), Bernardus (°18.2.1839-+19.2.1839), Dymphna (9.12.1840-+?), Leopoldus (°1842-+?) en Marie Clemance (°14.1.1845-+?). Francies Bruyneel was al 53 jaar oud toen zijn veertiende kind werd geboren.

Op zijn vijftiende tambour in het Belgisch leger

Petrus heeft zijn stiefmoeder en zijn halfbroers en halfzusjes nauwelijks gekend. De schermutselingen met de Nederlanders die het gebied wilden

heroveren, bleven duren. De nieuwe Belgische regering riep de burgers op om de wapens op te nemen. Petrus schreef: "In de stad Brussel riep men ras komt op allen kant de Belgen komen hier van pas het is voort vaderland". De aloude (maar slechtbewapende) burgerwachten kwamen eveneens in actie.
Ook in Vlaanderen raakte men opgehitst door de gebeurtenissen. Petrus Bruyneel zag de vele vrijwilligers passeren in de richting van Brussel. Hij werd blijkbaar aangestoken door al dat enthousiasme en wou mee, om aan de zijde van het leger van de opstandelingen te vechten tegen de Nederlanders. Hij zag daarenboven zijn vrienden wegtrekken. Het grote avontuur wenkte. Vader Bruyneel zag dat niet graag gebeuren en weigerde. Zijn zoon was maar pas veertien geworden en moest helpen in het huishouden. Maar Petrus bleef en bleef aandringen en - hij kon goed schrijven - vervalste mogelijk op een bepaald ogenblik de handtekening van zijn vader op het inschrijvingsformulier van het leger.[3] Zo slaagde hij erin om op 26 mei 1831 in dienst te treden bij het kersverse Belgische leger, dat vooral door geharde Franse Napoleonveteranen snel werd uitgebouwd.
Hoewel "kloek en in goed staed" was Petrus te klein om voor soldaat te spelen. En omdat hij nog te jong was, werd Petrus tamboer bij het tiende linieregiment, dat gelegen was in Gent.

Enkele dagen later, op 4 juni 1831 werd Leopold van Saksen-Coburg uitgeroepen tot de koning der Belgen. De Nederlanders legden zich niet neer bij het verlies van hun grondgebied en pas nadat de Belgen Zeeuws-Vlaanderen, Nederlands-Limburg en Luxemburg afstonden zou het in 1839 tot een vrede tussen beide landen komen.

Petrus raakte als piepjonge tambour maar zijdelings betrokken bij de militaire acties en had na enige tijd veel verdriet en heimwee. Toch bleef hij paraat voor het nieuwe vaderland.

Maar op een zondag was hij niet meer te houden. Hij verliet de kazerne in Gent en begaf zich op weg naar Meigem. "Op een zondag agternoen kwam

---

3 In de korte levensbeschrijving (hoofdstuk) staat echter dat de vader na lang aandringen zelf tekende. Deze tekst is echter van vader Francies zelf. Misschien wou hij verbloemen dat zijn zoon het document had vervalst.

ik naer huys in de herberg de spoele alwer wij woonagtig waeren". Als hij zijn ouderlijk huis zag, verdubbelde hij zijn stap. Zijn familieleden zullen niet weinig verbouwereerd zijn geweest, toen ze de 15- of 16-jarige soldaattiener de woning zagen binnenstappen. Het moet bijna zeker tot een confrontatie met vader Francies zijn gekomen. Niet alleen had de zoon vaders handtekening vervalst om in het leger te geraken, nu zat hij als veldwachter met een gedeserteerde zoon opgescheept, iets waar men in die tijd - België was nog in oorlog - allerminst mee kon lachen. Eén van de taken van de veldwachter was immers het opsporen van gedeserteerde soldaten. Zijn vader stuurde Petrus onmiddellijk terug. Het was de bovengenoemde Napoleonveteraan Joseph De Trooster, die de volgende dag met Petrus opnieuw naar de kazerne trok.

Vermoedelijk heeft men hem in het leger die kleine desertie niet al te zwaar aangerekend, want de kolonel beloofde dat hij ervoor zou zorgen dat Petrus soldaat kon worden. Dit was inderdaad in 1832 het geval. Hij maakte zelfs carrière, eerst als korporaal in 1833 en een jaar later als sergeant. Die snelle loopbaan heeft er wellicht mee te maken dat hij kon lezen en schrijven, een grote uitzondering in die tijd.

"De boeren moeten nu op zey met u gaen ik op zwier"

Petrus verhuisde van Gent naar Limburg, waar hij een mooie legertijd doormaakte en een goede verstandhouding had met zijn officieren. Maar dan kwam de liefde om de hoek kijken. "Aan haer wierd ik zeer bekend dat het wat verre kwam" schreef Petrus over Truyken. Truyken zag Petrus die een mooie pree verdiende, wel zitten: "Heer overheyd sprak zy tot my, gy zyt onderofficier, de boeren moeten nu op zey met u gaen ik op zwier". Zij volgde Petrus overal waar zij kon. Zij schreven brieven naar elkaar toen hij werd verplaatst naar het afgelegen Mariembourg.

Hij kreeg echter een Waalse officier als chef en dat liep veel minder goed. Petrus nam uiteindelijk een kloek besluit, hoewel hij terdege besefte dat hij zijn vader in schande bracht: "Ik dagt by zo een lompen wael en heb ik noeyt gelyk adieu met uw gebroken tael ik gaen naar Vrankryk."

Bij het Franse vreemdelingenlegioen

Blijkbaar was Truyken uit het zicht verdwenen, want Petrus reisde inderdaad door Frankrijk, naar het vreemdelingenlegioen. Deze eenheid oefende van bij zijn oprichting nogal wat aantrekkingskracht uit op jonge avonturiers, politieke vluchtelingen, deserteurs... want men stelde er geen vragen naar de voorgeschiedenis van de kandidaat. Dat was aanlokkelijk, ook voor de jonge Petrus.

Het moet een barre tocht geweest zijn. Er waren op dat ogenblik nog geen treinen op het vasteland, behalve tussen Brussel en Mechelen dan. Alles gebeurde met koetsen en meestal op slechte wegen. In Gevet tekende hij voor drie jaar bij het Frans vreemdelingenlegioen. Hij reisde verder tot aan Toulon. Petrus was onder de indruk van het aantal nationaliteiten in de kazerne. Men sprak er Engels, Frans, Arabisch, Corsicaans, Pools, Hebreeuws, Hollands, Italiaans en Spaans, schreef hij. Petrus was net negentien geworden toen zijn eenheid met een zeilschip koers zette naar de Noord-Afrikaanse kust.

De soldaten landden in de buurt van Algiers en werden tijdens de lastige mars naar hun kamp aangevallen door inlanders. "Wy hebben hun goed getracteert toen liet men ons in vree" schreef Petrus. Frankrijk vocht op dat ogenblik een grimmige oorlog uit met de Noord-Afrikaanse woestijnstammen. Deze lieten zich niet verleiden tot veldslagen, maar voerden een soort guerillaoorlog. De Fransen bouwden een gordel van forten. Af en toe werden uitvallen gedaan. Petrus trok met zijn bataljon op een bepaald ogenblik naar de plaatsjes Houronbooke en Bonne (Bona). Bona was weliswaar in Franse handen, maar de hele omgeving was onveilig. Bij het gehucht Mon Carree, dicht tegen Algiers, werd Petrus met militaire schermutselingen geconfronteerd.

Ondertussen was in Spanje de zgn. Eerste Carlistenoorlog uitgebroken, ogenschijnlijk een burgeroorlog tussen twee troonpretendenten, maar eigenlijk een strijd tussen een conservatieve en liberale strekking. In die periode waren er in heel Europa trouwens liberale opstanden tegen het aloude gezag van adel en koningen: België, Polen, Griekenland, ... De gewelddadige strijd tussen conservatieven en meer liberalen in Spanje duurde heel lang (met als uitloper de Spaanse burgeroorlog tussen 1936 en 1939). Al die burgeroorlogen waren zeer wreed en zouden Spanje nog meer verarmen.

De aanleiding van deze burgeroorlog (1834-1839) was het afschaffen door koning Ferdinand VII van Spanje van het Salische erfrecht (enkel mannelijke nakomelingen hebben recht op de troon). Op die manier vrijwaarde hij de troon voor zijn enig kind Isabella. Ferdinand VII overleed in 1833. Zijn weduwe Dona Christina wordt regentes in afwachting van de kleine Isabella. Maar Don Carlos, de reactionaire broer van Ferdinand VII, beschouwde zich als de wettige troonopvolger. Zijn aanhangers noemden zich Carlisten. Hij riep zichzelf uit tot koning van Spanje. De regentes Dona Christina kreeg de steun van de meer liberale Spanjaarden (de Christinos). Zowel Engeland, Portugal als Frankrijk besloten om zich aan de zijde van de Christinos te scharen en stuurden manschappen naar Spanje.
De Fransen ondersteunden Dona Christana omdat zij een dochter was van de Franse koning.

Deelname aan zesentwintig veldslagen in Spanje

Frankrijk stuurde het vreemdelingenlegioen vanuit Algerije naar Spanje. Na een lange zeiltocht, waarbij het zowel stormde als dagenlang windstil was, landde het legioen in Taragonna, een kuststad in Catalonië. Vanaf juli 1835 begonnen de vele gevechten, veldslagen en belegeringen, die door Petrus nogal uitgebreid werden beschreven. Eerst viel het oorlog voeren wel mee: "Langs alle kanten en vreesden zey ons legion en plunteren dat was ons partey overal waer men won".

In Trimo slaagde het legioen erin om de vijand te verslaan en uiteen te drijven. Maar die laatsten konden zich hergroeperen en bij de aanval op Pueblo leed het legioen op haar beurt veel verliezen. Dan gebeurde wat in zowat alle oorlogen voorkomt, namelijk een wraakneming op de bevolking en: "Als alles was gevlugt vulden wy met gemakken alles naer ons genugt (genoegen) goud en zelver in ons zakken" schreef Petrus. De legionairs bleven voorlopig de overwinningen opstapelen. Na de gevechten in Huesca trok men van Aragon naar Castilië en verder naar Pamplona.

Maar het lot bleef Petrus niet gunstig. Op 15 augustus 1835 werden hij en zijn vrienden gevangengenomen. Het waren precaire ogenblikken: "Wy wierden geheel ontbloot getransporteerd drey uren en vele door de dood moeten het daer besueren". Petrus zag de dood al in de ogen, maar dan kwam op het nippertje de reddende engel op de proppen in de figuur van de

Brusselaar Jan De Maegd. Deze Jan De Maegd was een kennis van Petrus Bruyneel. Hij had het ook al tot sergeant gebracht in het Belgische leger, was eveneens gedeserteerd en had dienst genomen bij het vreemdelingenlegioen, maar was nadien overgelopen naar de opstandelingen van Don Carlos.

De Maegd trok met Bruyneel tot bij een zekere Alvaro, een hogere officier, die in eerste instantie woedend reageerde en hem toewierp waarom hij vocht tegen de zijnen. Uiteindelijk na veel palaver en aandringen vanwege De Maegd mocht Petrus in leven blijven, op voorwaarde dat hij nu zal vechten te voordele van don Carlos. Veel keuzemogelijkheden waren er niet en hij vocht inderdaad bij het ongeregelde legertje dat als bergbrigands werd omschreven.

De veldslagen volgden zich op en hij verzuchtte: "Om al de slaegen te melden hier die ik al heb gedaen eerst moet om al het papier van de stad Brusel gaen".

Het was wel opvallend dat Petrus zonder veel scrupules als een echte huurling nu samen met de Carlisten aanvallen uitvoerde op de troepen van Dona Christina de Christinos, waar hij kort voordien nog strijd voor had geleverd. Gevangengenomen Fransen werden op een barbaarse manier gedood. Men kan zich de vraag stellen of de Spanjaarden hier mogelijk een late wraak namen voor de wreedheden die de troepen van Napoleon iets meer dan dertig jaar voordien begingen in Spanje.
Wanneer Fransen deserteerden werden zij met open armen ontvangen en er werd zelfs een Franse eenheid gevormd bij het leger van de Carlisten.

Petrus beschreef de langdurige belegering van Bilbao, één van de zwaarste slagen uit de Eerste Carlistenoorlog. De belegering mislukte, want generaal Esparterro verjoeg de Carlisten. Petrus beschreef dat hij aan 26 veldslagen deelnam en tweemaal werd gewond, eerst aan het rechterbeen en nadien tijdens de belegering van Bilbao door een lanssteek in de schouder. De verwondingen zouden slechts langzaam helen. Een groepje Fransen besloot om "dat droef moorders land te verlaeten". Petrus die Spaans kon schrijven, hield zich bezig met het maken van elf valse paspoorten.

Maar de desertie mislukte compleet. De groep werd wat opgehouden omdat Petrus last had van zijn beenblessure. De tocht duurde normaal veertig uur,

maar na twintig uur werden ze verrast door een vijandige patrouille of bandietenbende die meteen het vuur opende. Er vielen één dode en drie gewonden. Vier anderen werden gevangengenomen. Petrus, die blijkbaar altijd veel geluk had, kon met een kompaan ontsnappen. Zij zagen geen andere mogelijkheid dan terugkeren naar de kazerne.

Petrus slaagde erin zich uit de beschuldiging van desertie te praten, maar een paar dagen later kwamen de andere vier gevangenen binnen. Deze werden voor de krijgsraad gesleept en dreigden te worden gedood. Maar het kwam zo ver niet. Het was alle hens aan dek toen de vijand een aanval inzette. Petrus en de zijnen vochten blijkbaar als leeuwen, want wanneer zij aan de kolonel en de generaal vroegen om de vier anderen vrij te laten, waren die zo in hun nopjes dat ze bovendien iedereen een liter drank aanboden: "Hierop al verblijd riepen wy viva lang leeft in vreugd den generael garcia".

Te voet van Spanje naar Meigem

Petrus liet zijn wonde behandelen in een ziekenhuis in Oergara. Wanneer Don Carlos op bezoek kwam, vroeg Petrus of hij verlof kon krijgen om naar huis te gaan. De koning stribbelde eerst wat tegen, meende dat hij de reis niet zal aankunnen en hoopte dat hij in Spanje zal blijven. Maar wanneer Petrus aandrong, kreeg hij toch het verlof. "Ik stak myn papieren en geld in myn zak zoo verliet ik spagnien op myn gemak langs bergen, wegen en straeten". Maar het kostte toch moeite. De wonde was nog niet genezen.
Hij kreeg het gezelschap van Franse vrienden en in Bordeaux schreef hij aan zijn vader dat hij na nog dertig dagen stappen in Rijsel zou zijn. Eens in Rijsel aangekomen, vond hij een brief van zijn vader met als opdracht zich naar de herberg 'de la clef' van Louis Selse te begeven. Daar trof hij een oom in het gezelschap van Louis Martens. Zij waren hem komen zoeken in Rijsel.

"Daer vielen dan traenen op 't vaderlyk hert".

Het gezelschap trok verder naar Meigem. In de herberg 'Den Haen' hadden ze elkaar nog eens getrakteerd. Vermoedelijk dronk Petrus zich wat moed in, want hij vreesde als deserteur wellicht het weerzien met de familie. De tocht ging verder naar café 'Den Hert' bij Versele, waar men 'met bange schreden' binnenstapte. De bazin waarschuwde zijn familie. Het moet een

ontroerend weerzien zijn geweest. De woede van zijn vader voor het deserteren was op slag weg: "Daer vielen dan traenen op 't vaderlyk hert".

Na een verblijf van veertien dagen in Meigem bood hij zich opnieuw aan bij zijn oude eenheid in Gent. Door voorspraak werd de desertie hem opnieuw niet al te zwaar aangerekend. Het Belgische leger kon militairen met veel gevechtservaring zeer goed gebruiken. Misschien waren ze ook onder de indruk van de decoratie "het Kruis van Eer" dat hij in Spanje had gekregen. Na een gevangenisstraf van acht dagen werd Petrus opnieuw soldaat en trok naar de militaire school in Oudenaarde. Zeven weken later werd hij korporaal en op 1 maart 1838 korporaal fourier.

Er kwam vrij vlug een liefje op de proppen. Petrus verzuimde zijn plicht in de schoolcompagnie van Oudenaarde en werd voor een tijdje in het cachot gegooid. Hij schreef een liedje over zijn wedervaren, dat werd gedrukt en in heel Oudenaarde verspreid, dit tot grote woede van zijn meisje.
Hij verhuisde naar Brussel waar hij korporaal fourier zou worden. Hij ritselde - op zijn vaders naam - een klein verlof van vier dagen bijeen om bij zijn liefje in Oudenaarde te kunnen verblijven. Wanneer hij opnieuw naar Brussel was teruggekeerd, ontving hij nu een noodkreet van zijn vriendin die ernstig ziek te bed lag. Hij deserteerde naar Oudenaarde en hield haar gezelschap. Na drie dagen wist hij niets beters te verzinnen dan opnieuw naar huis te gaan. Vader bezwoer hem om terug te keren naar Brussel en gaf hem zelfs geld mee voor de trein.

Petrus nam weliswaar afscheid van de familie, maar vond de moed niet om naar het Belgische leger terug te keren. Hij stapte van Kruiswege naar Lotenhulle en op een kruispunt stak hij zijn muts op zijn stok. Hij wachtte af wat het lot hem zou brengen. De wind moest beslissen. De klep wees naar Nederland en Nederland werd het. Het was 21 juli 1838.

Gevangengezet in Nederland

Hij vervoegde in het Sas Van Gent het Nederlandse leger, meer bepaald de Jagers van Cleerens. Deze Jagers van Cleerens werden opgericht in 1831 en opgeheven in 1839. Eigenlijk ging het hier eveneens om een soort vreemdelingenlegioen. Het ging om militairen afkomstig uit de Nederlandse kolonies en Belgen (Vlamingen vooral) die verkozen om in

Nederlandse dienst te gaan. Het was in eerste instantie de bedoeling dat ze werden ingezet bij de herovering van België. De eenheid werd geleid door Cleerens, een kolonel van het Oost-Indische leger. Tijdens de eerste nacht op Nederlands grondgebied in het Sas van Gent had Petrus een merkwaardige droom over een treurende boom, die na veel snoeien toch mooie vruchten draagt. Petrus leerde eruit dat men als kind de moed nooit hoeft te laten zakken, want door vlijt bekomt men toch resultaten.

De Belgische deserteurs die zich hebben aangemeld bij De Jagers van Cleerens werden ondergebracht in Kampen. Hij raakte er bevriend met zes andere landgenoten.

Toen werd beslist dat de eenheid Europa zal verlaten om in Batavia te worden ingezet, besloten de Belgen om te deserteren. Eén van die mededeserteurs was Petrus Delmulle (°1812 -+1865) eveneens uit Meigem. Dank zij een gunstige getuigenis van Petrus Bruyneel zal deze Delmulle nadien slechts tot twee maanden gevangenisstraf worden veroordeeld.

Het groepje probeerde naar België te ontkomen, maar één van hen had de anderen blijkbaar verraden. Zij werden bijna onmiddellijk na hun vlucht opgepakt, terug naar de kazerne gevoerd en aangeklaagd voor de krijgsraad. Petrus werd als de leider van de groep beschouwd en alvast gedurende zes weken opgesloten in Zwolle. Men las er zijn doodsvonnis voor: "De dood wierd my voren gelesen als dat men het hoofd van 't lichaam zaud scheen". Hij bracht de dagen door met bidden. Zijn advocaat bracht de zaak voor een beroepshof in Zwolle, die de doodstraf omzette in vier jaar opsluiting in Leiden.

Die opsluiting viel hem zwaar. Hij leerde er wel het vak van schoenmaker. Het eten was er slecht. Iedere maand vroeg men aan de gevangenen om in dienst van het Nederlandse leger naar Oost-Indië te trekken. Heel wat gevangenen bezweken voor de lokroep. Petrus wilde ook wel, maar het was de commandant van de gevangenis die het hem uit het hoofd praatte.

Het zat Petrus opnieuw mee. In 1840 deed Willem I, koning van Nederland troonsafstand, en zijn zoon Willem II werd de nieuwe koning. Deze nieuwe koning bood gratie aan alle deserteurs en op die manier werd Petrus Bruyneel op 21 februari 1841 in vrijheid gesteld, samen met 380 andere

Belgische deserteurs.
Petrus schreef een lied ter ere van de nieuwe koning dat in Holland in februari 1841 in druk werd gegeven. Hij was nu 25 jaar oud en mocht naar Vlaanderen terugkeren.

Totaal uitgeput bereikte hij Meigem en verbleef een tiental dagen bij zijn familie om te bekomen van zijn Nederlandse avontuur. Maar hij was in België nog altijd geregistreerd als deserteur. Petrus vroeg en kreeg gratie van koning Leopold I. Hij werd geschrapt als deserteur, maar werd verplicht om het land nog vijf jaar te dienen als soldaat.

Brieven uit de Noord-Afrikaanse woestijn

Op 30 april 1841 eindigde het autobiografische gedicht. Petrus bevond zich in de kazerne St-Elisabeth te Brussel, maar zal vrij korte tijd nadien uit het Belgische leger deserteren. Het is op dat ogenblik zijn zesde (en laatste) desertie. Op 5 mei 1841 liet Petrus zich onder de naam van zijn broer (Charles Louis) in Rijsel voor de tweede keer inlijven bij het Franse vreemdelingenlegioen, waar zoals bekend weinig vragen werden (en worden) gesteld. Hij kwam op 9 juli 1841 aan bij zijn eenheid in Oran (Algerije). Hij keerde nooit meer naar Meigem terug, maar schreef wel nog een aantal brieven gericht aan zijn vader, waarvan er drie bewaard zijn.

In de brief van 26 november 1843 deelde Petrus mee dat ene Jean Francois De Dobbelaere van Vosselare bij hem is in Algerije. Hij vroeg om de brief voor te lezen aan diens moeder. De Dobbelaere was kleermaker en had geen militaire functie. Dezelfde De Dobbelaere was ook bij de Jagers Van Cleerens geweest in Nederland in 1838, maar op 27 maart 1839 uit het korps gezet en over de Nederlandse grens gebracht, nadat bleek dat hij in België nog een straf had uit te zitten wegens diefstal. In 1833 was De Dobbelaere in Belgie veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf wegens desertie en in oktober 1833 zou hij nogmaals tot een gevangenisstraf van twee jaar voor diefstal veroordeeld worden.
Op dat ogenblik beweerde Petrus dat hij sergeant is en Frans, Duits, Spaans en Arabisch heeft gestudeerd. Hij vertelde ook over de strijd die de legionairs voerden met inlandse opstandelingen en dat hij: "Juist op Meygem kermis eenen gouden voetband van een kalifa in de ataque had genomen". Ondanks die wat snoeverige toon schreef hij ook hoe hij en zijn vrienden

vaak nadenken over hun familie thuis, die zij als deserteurs niet meer kunnen zien.

De volgende brief op 15 februari 1844 uit Sidi-Belle-Abes was een stuk korter en deels in het Frans. Blijkbaar verloor Petrus zijn vaardigheid om Vlaams te schrijven. Hij mijmerde dat hij nu al drie jaar gescheiden leefde van zijn familie en hoopte vurig ooit eens een brief van zijn vader te krijgen. Materieel ging hem alles goed. Hij verzekerde zijn vader dat hij later niemand tot last zou zijn.

De derde brief was drie jaar later gedateerd, op 4 april 1847 en kwam uit Daya. Zijn Nederlands was nu duidelijk nog slechter geworden. Hij deelde ook de groeten mee van een zekere Damman uit Nevele aan diens ouders en aan die van Van Dorpe uit Deinze. Petrus wijdde uit over de schoonheid van de natuur en de vele wilde dieren die te zien zijn in de woestijn en ondertekende als korporaal. Hij sprak de hoop uit zijn ouders nog eens te zien en keek duidelijk uit naar het einde van zijn dienst bij het vreemdelingenlegioen.

Enkele maanden later werd Petrus gegrepen door cholera en overleed op 24 juli 1847 in het Algerijnse Oran, amper 31 jaar oud.

Op 5 september 1853 verscheen de 61-jarige Francies voor het vredegerecht in Nevele. Hij werd verdacht van overtreding van art. 26 van het politiereglement der scheepvaart van Deinze naar Schipdonk. De zaak werd niet bewezen en Bruyneel werd ontslagen van vervolging.

Twee jaar later, op 9 maart 1855, overleed Francies thuis. Rosalie Chabrand, de veel jongere vrouw van Francies en stiefmoeder van Petrus Bruyneel overleed in Meigem op 19 februari 1880.

Zijn zoon Karel Lodewijk (28.11.1819-16.3.1885) volgde hem op als veldwachter van Meigem, m.n. van 1855 tot 1885. Hij was gehuwd met Rosalia Biebuyck (24.11.1824-10.7.1881) een spinster uit Grammene. Zij bewaarden zorgvuldig de documenten die Francies en Petrus hadden achtergelaten.

2. HET LEVENSVERHAAL VAN PETRUS BRUYNEEL IN DICHTVORM

Levens beschrijvinge
van Petrus Bruyneel geboren tot Meygem
den 26 maerte 1816, zoon van Francis en van
Rosalia Vlaeminck

Wisselvalligheid
onweireldsche ydelheden
hoe het menschdom leyd
die door ontrust is beseten

Het Neerland had reeds 15 jaer[4]
geleeft in volle vreugd
men hoorde nergens van gevaer
een ieder was verhugd

Maer eenklaps woord[5] de rust gestoord
int jaer 1830 wild verstaen
d'allarm klok die wierd gehoord
de tamboers moesten slaen

In de stad Brusel riep men ras [6]
komt op van allen kant

---

4 Van 1815 tot 1830 waren de Zuidelijke Nederlanden (België) een deel van de Nederlanden, geleid door koning Willem

5 In het 'echte' Oost-Vlaams zien we dat historisch korte en lange klinkers (bijvoorbeeld o en oo) voor dezelfde medeklinker(s) even lang - even kort- geworden zijn (J. Taeldeman, *Taal in stad en land. Oost-Vlaams*, Tielt, 2005, p.30-31); dit valt ook op in deze tekst van Petrus Bruyneel; zo schrijft hij bijv. woorden i.p.v. worden en zon i.p.v. zoon.

6 De Belgische revolutie. Tijdens de septemberdagen van (23-24-25-26 september) van 1830 werd in Brussel slag geleverd met Nederlandse troepen.

de Belgen komen hier te pas
het is voort vaderland

En waerlijk op een korten tijd
had men veel volk bij een
de maer[7] die wierd allom verspreyd
een ider kwam te been

Toen zag ik menig speelgenood
begeven op de baen
en ik met Belgen overgroot
ben dan ook mede gegaen

Ik heb me geangegeert[8] als tambour
bij het 10 regement[9] tot Gend mits ik
te kleyn was voor soldaet de 26 meye
1831 oud zijnde 15 jaer en twee maenden just

Ik was jong en kloek in goeden staed
tot hulp van den oproer
maer tog te kleyne voor soldaet
moest ik woorden[10] tambour

Van smorgens tot s avonds laet
was ik in dat gedruys
het was al boerken weg en gaet
bij dat tambours gespuys

Van tijd tot tijd kreeg ik verdriet
in dien soldaten stand

---

7 Maer of mare: bericht of lopend gerucht.

8 Geëngageerd

9 Het 10de linieregiment werd opgericht in 1831 en ging in 1934 op in het regiment Ardeense Jagers. Het is inderdaad de eenheid die in Vinkt zo hard heeft gevochten van 25 tot 28 mei 1940.

10 Zie noot 2.

maer zulks en hielp mij niet
het was voor t vaderland

Ik maekte een keer of twee mijn kruys
en zeyde in godes naem
ik deserteerde van Gend naer huys
dat deed ik onbeschamt

Op een zondag agternoen kwam ik naer huys in de herberg de spoele[11]
alwaer wij woonagtig waeren

Daer kwam ik aengegaen
daer kwam ik aangetreden
als ik ons huys zag staen
ik verdobbelde mijn schreden

Op eens kwam ik in huys
als deserteur gegaen
't was vaders eerste kruys
die ik hem heb aengedaen

Maer nog het beste niet
gelijk ge wel zult horen
hoe menig dor verdriet
hem nog het hert door booren

Mijn vader sprak tot my
en alles was in klagten
ach zon wat weldet gy
waer waeren uw gedagten

Heb ik u niet gedaen
al wat ik moest en kon

---

11 Spoel betekent weverstuig. Er is nog altijd de Spoelstraat die verwijst naar de herberg en de wijk in Meigem. Aan café De Spoele in Meigem werden op 27 mei 1940 vijf mensen door het Duits leger vermoord.

en al mijn goed vemaen
u tog niet overwon

Maer Petrus zegt nu hier
wie kwam dat consenteren[12]
wie gaf u het papier
om u te angegeren[13]

Daer is geen regement
die u kan nemen aen
zonder concentionent[14]
van uw vader toe gestaen

O ja mijn vader lief
ik beken mijn misdryven
mijn concentionents brief
die kwam ik zelf te schryven

Mijn vaders handteekening
met mijn dwaezen kop
tot elks verwondering
zedte ik er zelve op

Joseph de Trooster[15] ging des anderen dags mede met mij naer Gend

---

12 Fr. consenter: toestemmen.

13 Engageren

14 Fr. consentement: toestemming.

15 Josephus De Trooster geboren te Meigem in 1790, was gehuwd met Isabella De Meyer.
Hij was landbouwer van beroep (geboorte uittreksel van zijn zoon Ivo °Meigem 04.12.1826 Nr. 30) In de *Deinsche Burger* van 29 maart 1895 staat vermeld: "De laatst bekende Napolionist onzer streek , sieur Jozef De Trooster, is zondag te Vynckt overleden. Hij werd geboren te Meygem op 16 april 1790 en had diensvolgens den ouderdom van bijna 95 jaren bereikt. De Trooster was destijds lid en medestichter van de maatschappij der Napoleonisten te Deinze, welke in 1844, door hunne gentsche medebroeders, alhier plechtig werd ingehuldigd".

daer was niets meer aen te doen [16]om van de dienst te geraeken
hy keerde weer naer huys en ik bleef bij den dienst

Toen was ik in ouderdom
van 15 a 16 jaer
En in geleerdheyd ook niet dom
en dit viel mij niet zwaer

Eens sprak den colonel[17] my aen
wilt gy woorden soldaat
ik zal u goed vooruyt doen gaen
weest gerust in uw staed

Ik was te vree met bleyde tael
ik nam het geweir in de hand
en korts nadien wierd ik coperael
alors jetaet contant

Toen moest ik naer het regement
dat in t Limbourscheⁱ[18] lag
om welke reden ik content
vremde landstreken zag

Ik kwam by t vierde battaillon
een goeden commandant
dien hield my schier al eygen zon
dat hield my in myn stand

Van capiteyn en lutenant
wierd ik ook zeer bemind

---

16 Fr. alors j'etais content: toen was ik blij.

17 J.Georges Swillen, *Historique du 10e régiment de ligne*, Brussel, 1939. In 1831 was ene J. Boucher kolonel van het 10de regiment infanterie in Gent.

18 Van 1 augustus 1831 tot januari 1833 was het 10de Linieregiment gelegen in Roermond.

in korten tyd was ik sergant
dat ging met my gezwind

Van dorp tot dorp het viel my mee
ik had goed logement
daer bij en goeden pree
ik was het gauw gewend

Zoo veel ik kon deed ik mijn pligt
en alles ging zeer wel
maer op eens kwam de liefde schicht
mij steken alzoo fel

T' meisken van myn logement
Truyken was haer naem
aan haer wierd ik te zeer bekend
dat het wat verre kwam

Heer overheyd sprak zy tot my
gy zyt onderofficier
de boeren moeten nu op zey
met u gaen ik op zwier

Het geld dat en konde niet op
want mijn orloege zak
die zat van onder tot den top
gevuld op myn gemak

Vertrokken wy dan naer het kamp
zy kwam ook naer die streek
s morgens met den neveldamp
tot tweemael in de week

Zoo deed zy dat den gheelen tyd
dat wy waeren in t kamp
en t geld dat bragt zy my verbleyd
t was olie in mijn lamp

Maer als het kamp nu was gedaen
dan moest ons battaillon
naer de stad Marienbourg[19] toe gaen
liggen in garnesoen

Dog wy hielden briefwisseling
ider op zijnen toer
het was groote verandering
in die stad Marienbourg

Daer kregen wy tot mijn sagrin[20]
en tot mijn grootste leed
een ander vremde capiteyn
het welk mij grodelyks[21] speedt

Hy was een wael en boven dat
hy my niet dulden kon
en waer by ik een gheelen schat
vol ongenaeden won

Ik dagt by zoo een lompen wael
en heb ik noeyt gelyk
adieu met uw gebroken tael
ik gaen naer Vrankryk

Ik deserteerde naer Vrankryk

Ik angeseerde[22] mij tot Gevet voor drey jaer by het legion etrangere[23].

---

19 Marienburg in de provincie Namen, een vestingstad.

20 Fr. chagrin: verdriet.

21 Grotelijks. Vooral op het Oost-Vlaamse platteland horen we de overgang van ploffers *p.t.k* tot *b.d.g.* wanneer ze tussen een gekleurde klinker en een doffe *e* staan (J. Taeldeman, *Taal in stad en land. Oost-Vlaams*, Tielt, 2005, p.31).

22 Engageerde

23 Fr. légion étrangère: vreemdelingenlegioen.

Ik kreeg daer feulderoet[24] om naer den kleynen dupot[25] te gaen
van Gevet naer Fumez Roproi Misiere Charlesville Sedan Steny
Verdun St Michiel Bernecour Nancy dat was den kleynen dupot
van daer moesten wy een detassement[26] naer Toulon wy passeerden
Montigni Leroi Macon Chalon sur Marne Ville Franche Lions
Vienne Avignon Hex Marseilles en Toulon dat was den grooten dupot
van den Franschen etrangere en daer kwam ik in

Zonder te dunken op de schand
van myns vaders huys
had ik verlaeten t vaderland
t was vaders tweede kruys

Ik was daer in Thoulon
in de kazeerne ras
daer vond ik alle nation
twelk t wonderbaerste was

Daer sprak men engels duyts en frans
arabiers corsikaens
polaks breems[27] en hollands
italiaens en spaens

En wel tot zeven
heb ik er konnen tellen
het is wel schoon om zeen
maer te lang om vertellen

Ik wierd daer in het fransch gekleedt
en dan moesten wy dra
al gauw vertrekken over de zee
naer de kust van Africa

---

24 Fr. feuille de route: marsbevel.
25 Standplaats.
26 Detachement
27 Hebreeuws.

Ik was just negentien jaer
ik verliet de Uropsche[28] kust
ik en vreesde voor geen gevaer
alles ging naer myn lust

Wy zeylden naer dat waerm land
van veel eeuwen goed gekend
als t rooversland ten allen kant
waer men de vremde zend

Wy landden eerst in Africa
een urken[29] van Algiers
in het stedeken Mustaffa
by al de arabiers

Geheel ons schoon vremd legion
dat lag alom verdeelt
tog by het derde battaillon
wierd ik dan ingedeelt

Veel ander door de heete zon
moesten nog voorder gaen
naer Horon Bouke en Bonne[30]
t welk hun niet en stond aen

Eens wierden wy geatakeert
ontrent Maison - Caree
wy hebben hun goed getracteert
toen liet men ons in vree

Dit was den eersten keer
dat het kanon nu bruldt
maer ter komen er nog meer
gelyk gy hooren zult

---

28 Europese.
29 Uur.
30 Plaatsjes in Algerije.

Den Spaenschen orlog[31] die brak uyt
men vraegde dan voortaen
wie dat als vollentair vooruyt
naer Spagnien mede wilt gaen

Wy waeren al zeer gauw te vreen
om Africk te verlaeten
en al gauw wederom treen
in d Uropiaensche staeden[32]

Wy staeken dan weerom in zee
verlieten d heede[33] kust
nu en dagten wy op geen wee[34]
het was naer jders[35] lust

Het weder was zeer kalm
en het musiek ging goed
tot aen het eyland Palm[36]
ja zonder tegenspoed

Opeens de lugt vol dolken[37]
dat zag men geheel bevreest
ja veel dikke wolken
die maeckten groot tempeest

Den donder en den wind
den storm liet hem hooren
de baeren gheel gezwind
wilden ons schip doorboren

---

31 Carlistenoorlog in Spanje.
32 Staten, zie noot 17.
33 Hete, warme; zie noot 17.
34 Heimwee.
35 Ieders.
36 Palma.
37 Bliksemschichten

Nu door het daenig brullen
men sloeg de ankers uyt
naer ons pligten te vervullen
het weder wierd gestuydt

Acht dagen bleef men op de zee
al voor dat eyland Palm
toen stak men weer in volle zee
het weder was weerom kalm

In Taragona was die stad
waer men eerst binnen kwam
t musik en trommel gingen glat[38]
zoo dra men ons vernam

in juli 1835

Men juygt en roept ten allen kant
viva het Fransch nation
zy komen tot ons onderstand
voor t orlogen zyn zy bon

Nu waeren wy in goeden wyn
in het Katolonissche land[39]
men dagt ten kan niet beter zyn
dan al den Spaenschen kant

Den derden dag dat men daer was
trok men t gebergte in
daer vernaemen wy den veyand ras
dat was naer onzen zin

Dit was onze eerst atak[40]
die men in Spagnien deed

---

38 Gemakkelijk, vlot.
39 Catalonië.
40 Fr. attaque: aanval.

maer wy die hebben hun kosak[41]
met ballen goed gesmeedt

Van daer trok men op Lerida
met geheel ons legion
en verders naer Saragosa
maer met vyf battaillons

Een was gebleven in die stad
tot haer bewaerenis
omdat het volk my wel bevadt[42]
aldaer listaerdig is

Gheel t Katolonissche trok men door
geen rust by dag of nagt
t was altyd vegten agter en voor
al wat men hoorde of zag

Langs alle kanten en zey
vreesden zy ons legion
en plunteren[43] dat was ons partey
overal waer men won

Den vierden november 1835

Hadden wy een atake by Mosson ons Battaillon bleef aldaer agter
in een dorp ter wylen de ander vier battailons naer Trimo
marseerden
al waer den veyand hun den anderen dag blokeerde en de geheele
stat rondom met troepen beleyde

---

41 Kozak, kazak: overjas met wijde mouwen.
42 Als ik het goed begrijp.
43 Plunderen.

Nu eenen Edekant[44]
kwam ons de teyding[45] bringen
wy waeren al plaisant
om naer den slag te springen

Schier op een alf kwaertier
was alles weer bereyd
en allen vool plaisier
te trekken naer den streyd

Ja met musiek en zang
kwaemen wy aen geloopen
nog voor zon ondergang
zag men des veyands hoopen

En de geblokeerde stad
zag ons ook komen aen
en ten was ook niet te laet
om hun nog by te staen

Een bleydschaps teeken liet
den generael straks hooren
fransmans maekt geen verdriet
wy zullen hun doorbooren

Als leeuwen kwaemen wy
den veyand opgesprongen
en op de noorderzey
wierden zy ook gedwongen

Den generael in de stad
geen oogenblik en dulde
maer zy liepen al glat
door het kanon dat brulde

---

44 Leerling.
45 Bericht.

Toen liepen wy hun naer
schier wel twee uren weyd
tot dat alhier en aldaer
hun armee was verspeyd

Toen stillekens met den nagt
waeren zy weer vergaerd
en zonder ons gedagt
hun volk by een geschaerd

Naer de stad Peubla
waeren zy dan vertroken
om ons al spoedig la[46]
ja weder aen te lokken

Den 6 november 1835 merseerden wy met ons
vyf Battaillons naer Peubla zonder te weten
dat den veyand daer vergaerd was maer als wy een
quartier urs van de stad waeren wierden wy al
gegroet met kanonkogels het welk onzen colonel
wel dra weder liet beandwoorden hy deed al den
westkant de stad bezetten en dede al den noordzeyd
stormderhand de stat inloopen terwyl er langs
de ander kanten op de stad iveg[47] geschoten
wierd dat op verscheydene plaetsen brand
in de stad was

Hier zag men met er spoed
veel cameraeten vallen
en schier bedekt met bloed
waeren vesten en wallen

Tog men liep stormderhand
over poorten en brug

---

46 Fr. là: daar.
47 Hevig.

maer vele van onzen kant
vielen op hunnen rug

Ja vele bleven dood
van onze en hunnen zey
en t wader[48] was bloedrood
van de revier daer by

Dog wy kwaemen de stad
als leeuwen in geloopen
en doodden my bevad
het volk met gheele hoopen

Om kortelyk te bedien[49]
gelyk het gingen[50] was
het was zeer vreed om zien
die er present by was

Als alles was gevlugt
vulden wy met gemakken
alles naer ons genugt[51]
goud en zelver in ons zakken

En met den morgenstond
verliet men d ydel stad
waer men geen meer vond
die iets beseten had

Toen vertroken wy naer Huesqua alwaer men niet
meer gewaer wierd tot den 26 november 1835
eene merksweerdige atake in een kleyn stedeken
kwam den veyand daer in alden eenen kant en de

---

48 Water, zie noot 17.
49 Bedien, bedieden: duidelijk maken.
50 Ginder?
51 Genoegen.

fransche langs den anderen kant de adjudanten
en fouriers van den veyand met die van ons
waeren te gelyk in de stad om logementen billietten[52]
te onttvangen elk voor zyn volk

De ruste my bevadt
meynden wy te genieten
maer een kaert[53] van de stad
daer hoorden wy al schieten

Het waeren de fouriers
die voor waeren gegaen
om dat onze kaertiers[54]
al veirdig zauden staen

Op eens men moest voor uyt
d allarm wierd geslaegen
de veyandelyke buyt
die wilden ons verjaegen

Maer onzen colonel
een duyts genaemd Coenraet
dien gaf een goed bevel
en riep voor uyt soldaets

Wy kwammen onbevreest
ons aen de poorten zetten

---

52 Bij gebrek aan militaire logementen werden de soldaten gelogeerd bij burgers. De militairen ontvingen een biljet met de vermelding van het hun toegewezen logement. De burgers moesten instaan voor de voeding en het logement van de militair. Deze militair overhandigde het biljet aan de burger en deze kon het dan laten verzilveren.

53 Kwart, kwartier.

54 Fr. quartier-maître: kwartiermeester.

en met een groot tempeest
croise[55] de bayonetten

Om kortelyk te bedien[56]
wy wonnen weer den slag
en den veyand moest zien
verliesen groote magdt

Toen trokken wy met ons legion
naer de Navara toe
en trokken door gheel Aragon
noeyt van marseren moe
toen trokken wy van Aragon

regt naer Castilia
de eerste stad was Lagronon
en dan Victoria

<u>24 desember 1835</u>

Hier hadden wy twee dagen rust
om ons wat te versaen[57]
wy heedten[58] en dronken naer ons lust
om weer op marsch te gaen

Wy waeren wederom bereyd
om te leveren slag
en ook dien wierd ons aenge zeyd
op den lesten dag

Ik had het noeyt gezien
of ik zal noeyt beleven

---

55 Fr. croisé de baïonnettes: kruisen van de bajonetten.
56 Bedieden: duidelijk maken.
57 Versaen: verzadigen.
58 Aten.

dat zulk nog zal geschien
van zoo veel volk te sneven[59]

Een slag van veertien dagen lang
met 40000 man
dog was den veyand ook niet bang
maer hy bleef standvastig staen

Dog eyndelyk wierd hy bedugd
men speelde[60] hem op zyn mauwen
hy moest voor ons nemende vlugt
hy en kon het niet meer hauden

Zy vlugten al de bergen in
gelyk een wilde kat
en wy franschvolk naer onzen zin
schotten hun in hun gat

Toen vertrokken wy naer Pampluna hoofdstad van de Navara
verscheyde kleyne ataken die de moeyte niet weirden zyn om hier
te vermelden als in Larasaina Bisqueretta, Bourgetta
Ardonis Subere, Subaldeka, Houkarta en nog meer ander
kleyne slaegen die wy in de gebergten hadden en in de kleyne
dorpen tot den 14 july 1836 eenen slag by Elerin alwaer
wy den slag verloosen en om dat den veyand ons niet en zaud
konnen vervolgen liet den generaerl Bernel[61] twee uren wyd al de koorens
op de akers verbranden toen konden zy ons niet vevolgen door den
dikken rook en grooten stank dat was ongelukkig voordat land

Dan hadden wy ruste tot den 15 augustus 1836

---

59 Sneuvelen.

60 Zie noot 2.

61 Bekende officier van het vreemdelingenlegioen. Veteraan van het leger van Napoleon.

Op dees vermaerden dag
kwam ons den trommel wekken
en men moest naer den slag
den veyand tegen trekken

Met musieq en geklang
trok men op de bergen ras
het duurde drey dagen lang
t was weder een bloedplas

Maer myne compagnie
moest het nu meest besuren
wy moesten met bespie[62]
het gebergte in tieraleuren[63]

Op eens den veyand kam[64]
en sloot ons in een kring
en daer by men ons nam
prisonnier aen een ring

Wy wierden geheel ontbloot
getransporteert drey uren
en vele door de dood
moesten het daer besueren

Maer tot myn groot plaisier
een ouden cameraet
was onderoffecier
indees brigandes[65] staed

---

62 Met bespie: bespiedend; oplettend waarnemen.

63 Tierelieren: aan de zwier gaan; lanterfanten.

64 Kwam.

65 Brigandes of brigand (Frans): boef, schurk ook scheldnaam door de Fransen aan de Vlaamse opstandelingen.

Met naem Jan de Maegd[66]

Hy was geboren tot Brussel dien had in 1831 en 1832
sergand geweest in myne compagnie en in 1833 wierd hy gedegradeerd
en daerom is hy gedeserteert naer Vrankryk en aldaer dienst
aengenomen en met de fransche voor Dona Cristina[67] naer
Spagnien gegaen om te orlogen tegen Don Karlos[68] en dien
Jan de Maegd is van de Fransche overgeloopen by het
brigands volk van Don Karlos die tegen Cristina en de
Fransch orlogden en de maegd was aldaer sergand
toen ik gevangen wierd en door zyne voorspraeke
en op zyne verklaeringe wierd my het leven geschonken
mits ook dienst te nemen en den eed voor de Carlisten[69]
te doen en Cristina en de fransch te loogenen
en ook berg brigand te zyn.

---

66 Jean De Maeght, werd geboren in Brussel op 2 mei 1812, als zoon van Josse De Maeght, een schoenmaker en Marie Therese Corbijs. Zij woonden op dat ogenblik in de Rue De Flandre. Jean was eveneens een deserteur uit het Belgische leger en trok ook naar het Franse vreemdelingenlegioen, maar keerde terug naar Brussel, waar hij op 18 juli 1849 huwde met de dertien jaar oudere Marie Du Bois. Hij overleed op 3 april 1865 (Bron: bevolkingsregisters Brussel).

67 Marie Christine de Bourbon: dochter van Francois I koning der beide Siciles en Marie Isabelle infante van Spanje, was de troonpredententte, na het afschaffen van het Salische recht, volgens hetwelk vrouwen nooit de troon mochten bezetten.

68 Carlos Maria Isidoro de Borbon.1788 – 1855, eveneens Spaans troonpretendent, tweede zoon van Karel IV. Omdat het huwelijk van zijn broer Ferdinand VII lange tijd kinderloos bleef, algemeen als opvolger beschouwd. Bij de geboorte van Ferdinands dochter Isabelle (1830-1904) werd het Salische erfrecht afgeschaft, waardoor C. zijn rechten op de troon verloor . Dit leide tot de Carlistenoorlogen.

69 Aanhangers van de Spaanse troonpretedent Don Carlos. De Carlisten waren politiek gezien conservatief en rechts, terwijl de aanhangers van Marie Christine liberaal gezind waren en hoopten op een liberale revolutie in Spanje zoals o.a. in België.

Hy riep myn vriend Bruyneel
gy zyt mijn broeder ziet
dan verstond ik geheel
wat hy hiermede bediedt

Dat zeyde hy in het vlaems
dat niemand kon begrypen
toen spraeken wy weer spaens
om niet te laeten blyken

Veel overheyd met spoed
kwaemen hier by te pas
hy viel voor hun te voed
dat ik zyn broeder was

Hier op zy riepen al gelyk
laet zynen broeder leven
dit is een waere broeders blyk
die hy hier komt te geven

Komt dan in dienst by ons
gelyk uw broeder daer
dan krygt gy ook galons[70]
en weest met ons te gaer

Myn cameraeten al
wierden t leven genomen
en ik met bley geschal
heb by hun dienst genomen

Toen was ik ook bergbrigand
gekleed als eenen dief
ik moest dan ook wesen tyran
het zey my leed of lief

---

70 Geweven lint, strepen op het uniform van militairen.

Ik wierd dan ingedeeld by het 12 navaros van daer naer degarde
des konnings daer kwaemen van tyd tot tyd franschen gedeserteerd
en al die by de karlisten over kwaemen als deserteur wierden
wel ontvangen maer al de franschmans die van ons gevangen wierden
die wierden op eene barbarschwyse gedoodt verders door de vele
volentairen die van de fransche by ons over kwaemen wierd er
een fransch battaelleon op geregt en om dat ik en Jan de Maegd
de spaensche tael goed konden wierden wy geexploieert by de
brigade daer hadden wy een goedleven
behalve dat wy altyd ook mede moesten naer den slag gaen
toen trokken wy naer de belegering van Bilbao

Voor Bilbao my bevat
kwaemen wy aen getreden
maer het is voor deze stad
dat wy hebben geleden

Twee maenden op bivack
jae de stad geblockeert
en wy die laegen zonder dak
in t open gelogeert

Wy hebben de forten stormderhand
daer rondom ingepakt
en wy hebben alles afgebrand
daer bleef nog huys nog dak

Met bomben en mortier
werpen nagten en dagen
den geheelen tyd int vier
zonder te mogen klaegen

Dicwils honger en dorst
dat ons al over kwam
dan haegel sneeuw en vorst
dat ons den moed benam

Op allerheyligen avend
was onzen eerste dag
en den tweeden kerstavend
dat was onzen lesten nagt

Toen kwam den Generael
Esparterro[71] genaemt
met trommels en geschal
en veertig duysend man

Wy waeren van ontrent
de dertig duyst soldaeten
dog wy moesten voor hem
ons posten gauw verlaeten

En vlugten in het land
Bisqua en Olerva
alzoo ten allen kant
regt naer de Navara

Toen kwam ons Battaillon
naer veertien dagen tyd
weerom in gaernesoen
in Sornosa verbleyd

Om al de slaegen te melden hier
die ik al heb gedaen
eerst moet ik om al het papier
van de stad Brusel gaen

---

[71] Zegevierende generaal van de eerste Carlistische oorlog (1833-1840) die later regent werd van Spanje. Deed veel ervaring op door Napoleon te bevechten. Het twee maanden durende beleg van Bilbao was één van de belangrijkste gevechten in deze oorlog. Mythische figuur in Spanje, wegens zijn bescheiden afkomst. Hij raakte later politiek uitgerangeerd, maar kende een comeback. In 1868 werd hem zelfs de Spaanse troon aangeboden, wat hij weigerde.

Tog wil ik in het kortst van al
een weynig doen verstaen
dat ik een zesentwintigtal
veldslaegen heb gedaen

Twee maelen geblesseert
eens in myn regte been
en in myn schauder gepointeert[72]
van een lanciesteek alleen

Ik had in de bestorminge van Bilbao eene lanciesteek in myn linker schauder die maer weynig kwaed voorspelde en nog moest ik schryven want ik was in Sornosa geemploieert by de brigade alles wierd daer geschreven en niets gedrukt dus moest ik my den geheelen tyd besig hauden met spaens te schryven en te copieren waer door dat ik gelegenheyd vond om voor elf belgen valsche pasporten te maeken waer onder ik ook begrepen was

Nu maekten wy te samen een akort[73] met malkaar
om dat droef moorders land te verlaeten
daer op trokken wy met elf tegaer
door kanten bergen en straeten
wy moesten ontrent de veertig uren weyd
door het Pyreneessche gebergte altyd
voor te zyn in de fransche staeden[74]

Nu waeren wy twintig uren weyd gegaen
eer ons imant kwam aen te spreken
maer nu kwam het ergste ons voor te staen
myn beenblessur kwam weer uyt te breken
dog ging ik en liep ik zoo ik best kon
dat men tog allingskens de grensen won
zonder ons imant aen te spreken

---

72 Fr. pointer: geschut richten op.
73 Fr. accord: overeenkomst.
74 Water, zie noot 17.

Maer zoo gauw wy waeren gedwaelt van de baen
wierd er quviva geroepen
waer op wy al veirdig moesten staen
t antwoorden met ons mond wyd open
ik antwoorde verdwelmd in t spaens met getier
waer op deez schelmen terstond gaeven vier
er wierd een platons vier[75]geschoden[76]

Er viel een dood en drey geblesseert
en vier prisonniers genomen
tog ik met geluk ben nog geschaipeert[77]
met nog twee ben ik het ontkomen
wy gingen weerom naer ons battaillon
in de stad Sornoza in ons gaernesoen
tog met ons herte vol schromen

Er wierd ons gevraegd waer blyft gy zoo lang
gy l[78] hebt willen deserteeren
maer ik antwoorde zoo droef en zeer bang
zulks en zal ik noeyt concenteren
ik was geemploieert men hadde my van doen
daerom schonk men ons datelyk pardon[79]
nu moest ik weer gaen copieren

Ten duerde niet lang twee dagen daer naer
zyn die gevangen ook binnen gekomen
er wierd hun gevraegd van wie en van waer
zy moesten voor den krygsraed komen
hun vonnis die luyde zeer open en bloot
dat zy moesten sterven een soldaeten dood
die als deserteur wierd genomen

---

75 Kogelregen.
76 Staten, zie noot 17.
77 Ovl. schaperen: ontsnappen.
78 Gijlieden.
79 Dadelijk vergiffenis.

Maer tot ons plaisier en hun groot geluk
kwam ons den veyand atakeren
wy wonnen den slag wy waeren verrukt
wy gingen ons al presenteren
by den generael en den colonel
lost ons cameraeten doet tog ons bevel
en laet zoo geen fransmans creveren

Hier in liet hy blyken als een besten man
dat hy hun het leven wilt schenken
gy doet al uw best ik doen ook wat ik kan
gaet t samen eenen litre drinken
hierop al verbleyd riepen wy viva
lang leeft in vreugd den generael garcia
zijn naem in de wolken klinken

Toen wierd myn blessure erger en schrael
dat ik my eindelyk moest begeven
naer de stad Oergara naer het hospitael
wilde ik nog behauden myn leven
toen op eens den koning gaf ons een besoek
waer op ik hem deed een vriendelyk versoek
of hy myn conge wilde geven

Blyft liver myn zon zoo sprak hy tot my
gy zyt onbekwam om te reysen
t is meer al 500 uren zeyd hy
blyft liver en wild u bepeysen
gy krygd een pension als ik win het land
en dan kond gy leven al den spaenschen kant
trauwt met het een of ander meysken

Ik sprak neen o siere ontsluyt tog uw oog
myn ouders gaen my tog veel naerder
ik heb zoomenig traentjen afgedroogd
voor moeder en myn lieven vader

hier op sprak hy ras tot zyn Edicant[80]
geeft hem gauw zyn conge stelt het hem ter hand
met vyftig pesitten[81] te gaeder

Ik kreeg myn conge ik was zeer te vreen
om de spaensche kust te verlaeten
en om weer in myn vaderland te treen
die ik zoo lang had verlaeten
ik stak myn papieren en geld in myn zak
zoo verliet ik spagnien op myn gemak
langst bergen wegen en straeten

Ik kwam te Horoen in de leste stad
om de grensen over te stappen
toen zag ik de fransche vrienden my bevat
van bleydschaep en voelde ik geen stappen
tot St Jan De Loere kwam ik eerst aengegaen
van daer tot Bayonne kwas zoo aengedaen
ik en deed niet als laggen[82] en klappen

Toen was ik nog zoo weyd en nog vol plaisier
ik had nog by de 400 uren
en ik liep nog zoo mank aldaer en alhier
met myn ongenesen blessuren
dog ik kwam verheugd in bourdeaux naer lust
van den tienden dag daer nam ik myn rust
myn logement moest het besueren[83]

Toen radten zy my in myn logement
dat ik aen myn vader zau schryven
en op dat zeggen was ik gauw content

---

80 Leerling.
81 Spaanse munt: peseta.
82 Lachen.
83 Lijden, doorstaan.

ik mogt daer twee dagen verblyven
ik schreef daer een brief dat ik zonder pyn
binnen dertig dagen tot Rysel zal zyn
en smeekte vader om weder te schryven

Myn vader schreef een brief naer Rysel post restant
die ik vond in het postcantoor op mynen naem

Ik begaf my op reys alle dagen was een
dat ik naer myn land kwam te naederen
eyndelinge kwam ik in Rysel getreen
myn bloed versteef schier in myn aderen
ik in de post ik vroeg naer een brief
ik kreeg hem gauw ter hand ik was als doorgrieft[84]
als ik het geschrift zag van myn vader

Ik besag gauw den brief en ik las hem gewis
dat ik my alhier moest bevinden
in rue De la clef d herberg Louis Seise[85]
dat ik daer zaud zien myne vrienden
ik liep er naer toe zoo rap als een bie
ik vond myn nonkel daer met Martens Louis
die my kwaemen zoeken en vinden

Wy bleven in Rysel nog den zelven nagt
om te rusten en te logeren
maer s morgens met het krieken van den dag
kwaemen wy verder te marseren
wy kwaemen al naerder en naerder gegaen
de eerste herberg tot Meygem die was den haen
daer wy ons nog goed tracteerden

---

84 Ontroerd.

85 Fr. Louis Seize: Lodewijk de Zestiende.

Men kwam in den hert by Versele[86] gegaen
al agter[87] met zeer bange schreden
door de schuld der baisin kwam vader daer aen
met gheel t huysgesin in getreden
daer vielen dan traenen op t vaderlyk hert
myn vader en moeder deden my veel smert
van broeder en zuster daer beneven

Myn vader spreekt tot my en zegt wel gekomen myn kind

Myn zonne wilt nu eens naer
uwe vaders reden hooren
en nu niet meer het hert
uw ouders doen versmooren[88]

Ik zal by uw cornel[89]
gaen vraegen om pardon
gedraegd u altyd wel
als eenen braeven zon

Maer nu binnen dien tyd
dat wy stonden te spreken
kwam myn familie al
het huys binnen gesteken

Myn moeyen[90] weenden al
het was droevig om zien

---

86 De naam Versele werd aangetroffen in de bevolkingsregisters van Meigem. Wellicht gaat het hier over J.B. Versele die inwoonde bij zijn dochter Marie Versele, die gehuwd was met Jan Francis Standaert, een herbergier die op de Dorpsplaats nr. 11 woonde.

87 Langs achter.

88 Het hart van uw ouders doen stikken.

89 Oost-Vlaams kornel: kolonel.

90 Tantes.

wat dat er op dien dag
van ons al kwam geschien

Toen bleef ik 14 dagen lang
ik ruste en sliep content
ten lesten wierden wy te bang
ik begaf my naer Gend

Ik wierd door veel voorspraek
voor agt dagen gestraft
om dat ik onderjaerig was
en my zelf in d handen gaf

Als myn agt dagen straf uyt was dan was ik weder soldaet
ik deed myn dienst weer dapper en gauw
rond den tyd van zeven weken
nu wierden de galons op myn mauw
eerst van corperael opgesteken
nu moest onzen dupot vertrekken al ras
naer Audenarde alwaer het beder[91] was
voor my gelyk gy laeter zult weten

Ik was daer niet af ik had er een lief
die my van alles kwam te geven
kwam ik niet in tyds zy schreef my een brief
geen dag konde zy zonder my leven
zy gaf my van alles wat zy geven kon
dat ik myns gelyken in t geld overwon
het welk veel jalousheyd kwam geven

Ik was corperael in de scholcompagnie tot Audenaerde

Ik mankeerde al eens de teorie
waer door ik kwam in ongenaeden
van de overheyd der scholcompagnie

---

91 Geschoten, zie noot 17.

het welk my zeer veel kwam te schaeden
om in t kort te zeggen ik versuymde myn pligt
ik moest in het cachot 'k heb een lietjen gedigt
het welk ik hier hooren zal laeten
liedeken enz enz

Dit kwam aen de hooren[92] van geheel de stad
myn lief die kwam dat ook te hooren
waer over zy was zoo boos en kwaed
dat zy my het hert zaud door booren
maer ik gebaerde my nog kwaeder als zy
ons vriendschap verging in veyands partey
maer zy kwam haer gauw te bekeeren

Nu op eenen keer k had weer gemankeert
dat tot myn malheur kwam te strekken
des anderdags ik wierd gekomendeert
om naer t regement te vertrekken
ik kwam gauw tot Brusel tog geen van myn straf
en kwam op den boek[93] alles bleef er af
ik kwam als braef jongen vertrekken

Tot Brusel kwam ik naer korten tyd
corperael fourier te paseren
ik schreef het myn lief zy kwam gauw verbleyd
een certivicat presenteren
op myn vaders naem ik zeyd a la bonheur
en geld voor te komen met den avapeur[94]
genoegt om tot Audenaerde te teiren

Ik had vier dagen verlof
Myn vier dagen vervlogen net als het stof
nu en wist ik geen raed te verzinnen
om nog eens te komen met een kleyn verlof

---

92 Oren.

93 Kwam op mijn strafblad.

en dan verloos zy schier haer zinnen
zy schreef komt by my ik woorde zoo bang
ik lig al drey dagen te bedde zeer krank
ik en wiste niet wat ik zau beginnen

Toen kwam ik al gauw naer Audenaerde weerom
zonder ijmant kennis te geven
en zonder permisse[95] wat was ik tog dom
zoo zogt ik myn ongelukkig leven
ik bleef drey dagen dan ging ik naer huys
en dit was voorwaer vaders derde kruys
die ik hem al weenen kwam geven

Nu gaf myn vader my een goeden raed
om weerom by myn volk te treden
gaed weerom naer Brusel als een braef soldaet
en weest in uw lot wel te vreden
hy gaf my nog geld voor den avapeur
ik zag voor myn oogen een zeer groot malheur
die opende met groote schreden

Ik nam van vader en moeder afscheyd
myn broeders en zusters beneven
en gheel myn familie ter zelver tyd
ik moest my op reys gaen begeven
k ging naer kruyswege[96] en van daer naer loo[97]
ik begaf my op eene kruysstraet[98] alzoo
myn gemoet kwam daer sterk te beven

Ik zette myn mutseken op mynen stok
en ik kwam daer zeer sterk aen te draeyen

---

94 Stoomtrein.
95 Toestemming.
96 Straat en wijk in Meigem.
97 Loo-ten-Hulle.
98 Kruysstraat of kruispunt (ook plaatsnaam te Meigem, nl. Kruiswege).

net gelyk aen eenen lekkerkoek[99] blok
god weet waer den wind my zal waeyen
myn mutseken draeyde goed en galiand[100]
maer myn klepken dat stond regtnaer holland
en daer ging ik myn vrugten maeyen

Dat was den tweeden keer dat ik deserteerde eerst voor vrankryk
en den tweeden keer voor holland den 21 july 1838

Ik begaf my op reys ik dagt op geen elend[101]
den eersten dag kwam ik marseren
ja over de grensen in het Sas van Gend
daer kwam ik my te angegeren
ik logeerde in t Sas van den eersten nagt
dat ik in holland hebbe doorgebragt
kwam my eenen droom presenteren

droom

Zoo gauw ik was in slaep
daer viel ik aen het droomen
kwas in een schoonen hof
beplant met schoone boomen

Ik zag ook eenen staen
die treurde dag en nagt
ik dagt altyd hy moet vergaen
van als ik hem aenzag

Ik bleef lang in dien hof
om alles te zien groeyen
ik zag den meester ook
zeer dickwils dien boom snoeyen

---

99 Peperkoek.
100 Sierlijk.
101 Problemen, zorgen.

Maer vrugteloos was zyn werk
hy bleef gelyk een plank
dat duert zeyd hy al sterk
ontrent tien jaeren lank

Maer tog dees hovenier
en liet geen moed veflauwen
hy en kon geen kaertier
van dezen boom hem hauwen

Dog nog eens opgesnoeyd
hy komt weer tot zyn fleur
hy draegd bloemen en bloeyd
en geeft een zoeten geur

Zoo als d ouderlyke vleyd
den moed niet laeten verflauwen
van t kind daer komt een tyd
dat het hun niet berauwe

Eens in een versche lugt
ja zonder tegenspoed
dan bringt hy goede vrugt
alles in overvloed

Myn droom was daermede uyt

Nu kreeg ik een transportscheep om op Vlissingen te vaeren
en dan moest ik par stomboot met zes belgen te gaere van
Middelberg[102] naer Roterdam by de jaegers Van Cleerens[103]

---

102 Middelburg.

103 Korps jagers van Cleerens opgericht in 1831 opgeheven in 1839 samengesteld, onder bevel van de kolonel van het Oost-Indische leger Cleerens, uit militairen herkomstig van het Oost-Indisch leger en uit vooral Vlaamse militairen die de grens overgekomen waren om in Nederlandschen dienst te gaan.
In 1832 werd aan dit korps een detachement cavalerie toegevoegd.

wy moesten naer Campen daer was den dupot van de
belgissche deserteurs die in holland dienst naemen
daer wierd ik gekleedt en ingedeelt by de jaegers

Daer moesten wy al naer Batavia toe
en voor goed europa verlaeten
tog van waerm landen was ik al moe
en hollands en konde ik niet praeten
daerom maekten wy met zes een besluyt
van te deserteren en holland weer uyt
maer dat kreegen zy in de gaeten

S'avends ten alf agt ging men de poort uyt
om naer belgen weer te marseren
maer d hollanders gauw loopen op hun buyt
kwaemen vier van ons atraperen[104]
van my en een ander en wist niemand van
maer een van die vier had ons verraen
en wy moesten ook den krygsraed paseren

Ik wierd daer beschuldigt als dat ik maer ras[105]
van belgen was overgekomen
en daer by dat ik ook de schuld was
d ander t hebben mede genomen
wy wierden naer Zwol getransporteert
om aldaer te woorden gecondamneert[106]
daer zat ik vol schrik en vol schromen

Zes weken zat ik in een kot alleen
de dood[107] wierd my vooren gelesen
als dat men het hoofd van t licham zaud scheen
zoo was myn vonnis my gewesen

---

104 Betrappen.
105 Vlug.
106 Veroordeeld.
107 Doodstraf.

om dat ik aen t hoofd was als chef de complot
tog ik verhief dagelyks myn gebeden tot god
ik deed niet als bidden en lesen

Ik apelleerde myn zaeke door de goedheyd van een advocat
die myn zaeke gratis herroept by het hof van appel[108] tot Zwol
en die my van de dood bevreydte

Het tweede coceil[109] ik had een advocat
die myn zaeke kwam te bepleyten
hy zeyde tot my gweest gerust in uw stand
ik zal u wel van de dood bevreyden
tot twaelf mael verre kregen wy krygsraed
dog eyndeling besloot men de zaek[110] in ver daed
allegaer voor vier jaer naer de stad Leyden

---

108 Hof van Beroep.

109 Zitting.

110 Extract uit het register der resolutien van het Hoog Militair Geregtshof van het Koningrijk der Nederlanden, 13 December 1838, vonnis in de naam des Konings.
"Alzoo het aan den Krijgsraad in het Provinciaal Kommandement van Overijsel is gebleken:
dat Petrus Bruyneel, oud volgens zijne opgave 22 jaren, geboren te Meyghem in Oostvlaanderen op den 30 Juny 1838;(...)
dat de sergeant Jan Custers van opgemeld Depot in den avond van den 8 Augustus ll. omstreeks acht uren, terwijl hij zich in eene herberg buiten de Veenepoort te Kampen bevondt, aldaar zes Jagers van hetzelve Depot, met eenigen spoed van de stad afkomende, zag voorbijgaan, het welk bij hem dadelijk agterdocht verwekte, waarvan hij gemelde Jagers, die den steenweg naar Gelderland opgingen, terstond volgde;
dat hij op dien weg successivelijk de navolgende personen ontmoette, als; Jan Fokkeot, timmermansknegt,
wonende te Kampen, Arend, molenaersknegt, wonende te Kampen, Jan Jans van Keulen voerman wonende te Wilsum, en Jacob Buambergen slagtersknegt wonende te Kampen; welke op derzelfs verzoek, met dien gegaan zijn, ten einde gemelde Jagers te agterhalen en te arresteren;
dat hij Sergeant vervolgens, bij het huis van Roelofs van Dieven, even

voorbij de toevlucht, zijnde maer dan één uur van Kampen verwijderd, dezelve zes Jagers agterhaald heeft, en met behulp van die vier persoonen, hen heeft trachten te arresteren, het welk hen slechts met twee gelukt is, welke hij hunne arrestatie door hem herkend zijn voor de beklaagden de Koning en Pennings, terwijl de vier andere Jagers het door de vlugt zijn ontkomen;
dat hij Sergeant een van deze vier nog agterhaald en gevat heeft, welke voordat zij door hem gevat werdt, hem sergeant een stok, die hij in de hand had in eene dreigende houding tegenhield, en vervolgens gevat zijnde, zich van zijn kapotjas ontdeedt, daarop in een sloot sprong, en op die wijze ontvlugte, zijnde uit het nummer van deze kapotjas gebleken dat dezelve den beklaagde Klaassens toebehoorde.
dat de beklaagde Klaassens dit voorval met den sergeant Custers ook niet ontkend, met uitzondering van het dreigen van den zelven met een stok het welk hij is blijven ontkennen, doch dat dit niet alleen door de hem sergeant maar ook door eenige der bovengenoemde perzoonen, welke hem hielpen wordt verklaard, weshalve deze ontkendtenis niet kan woorden aangenomen.
dat er op den weg nog eene tweede kapotjas benevens eene policiemuts door hen gevonden zijn, welke uit de nummers bleken toetebehoren aan den Jager Jean Jacques Bockx van uitzelfde korps, welke goederen door hem Sergeant zijn medegenomen;
dat daarop de beide beklaagden de Koning en Pennings, door hem sergeant, met behulp van de vier bovengenoemde personen, naar het guarnisoen Kampen zijn teruggebragt, en aldaar in arrest zijn gesteld;
dat deze beide Jagers onder weg verhaald hebben, dat hun voornemen was geweest, om langs Nijmegen naar Belgie terug te keren, en de beklaagde de Koning tevens heeft gezegd, dat de mede beklaagde Bruyneel aanlegger van deze desertie was;
dat de beklaagden Bruyneel en Darregast, na aan den sergeant Custers, toen deze hen met de overigen beklaagden poogde te arresteren, te zijn ontvlugt, naar hun guarnisoen teruggekeerd zijn, en aldaar omstreeks twaalf uren des middernachts aan de Kazerne zijn gekomen, waar zij door den sergeant der kazernewacht in arrest genomen zijn;
dat de beklaagden Klaassens den volgenden dag zijnde den 9 augustus ll. met den mede gedeserteerden jager Bokh voornoemd, door den veldwagter der gemeente Doornspijk, A, Zwep, zijn nagezet geworden, daar dewelken bij Klaassens gearresteerd is, terwijl Bockx net ontkomen is;

dat de beklaagden in hunne vehoren alle erkend, dat zijn onderling afsraak gemaakt hadden, om te deserteren, en om ten dien einde, op den avond van den 8 Augustus ll. tusschen zeven en acht uren, zich in het Nieuwe werk te verzamelen, geluk zij ook gedaan hebben, en dat zij zich van daar gezamelijk op weg hebben begeven, doch dat het niet genoegzaam blijkt, dat een hunnen kan beschouwd worden als het hoofd van het komplot geweest te zijn;
dat de beklaagde de Konning immers, die volgens de verklaringen van den sergeant Custers en van de getuigen Van Keulen en Bambergen, na zijne arrestatie gezegd, dat de medebeklaagde Bruyneel de aanlegger van de desertie was, en dit ook tegen de Kompagnies Kommandant heeft herhaald dit zijn gezegde naderhand weder heeft ingetrokken, door den medebeklaagde Petrus Delmulle als het eigenlijk hoofd van het komplot optegeven, zodat op de gezegden van dezen beklaagde hieromtrent niet veel staat te maken is, terwijl het uit geen een enkele omstandigheid genoegzaam blijkt, dat de beklaagde Bryuneel zich meer dan de anderen aan het hoofd van het komplot gesteld heeft;
En naardien de beklaagden zich alzoo allen hebben schuldig gemaakt aan het maken van ondeling komplot op afspraak tot desertie, en de desertie werklijk is gevolgd, en zulks in tijd met die van oorlog gelijk staande, doch uit een guarnisoen binnen s' lands; zonder dat het blijkt, dat een van den beklaagden het hoofd van het komplot of van de afspraak geweest is; terwijl ten opzichte van den beklaagde Klaassens mede voldoende is bewezen, dat hij den sergeant Custers voornoemd, toen deze hem wilde arresteren, den stok in eene dreigende houding heeft tegen gehouden en daar door zich tevens heeft schuldig gemaakt aan de misdaad van het dreigen van zijnen meerderen in rang door gebaarden; van welke beide misdaden de eerste de zwaarste zijnde, ingevolge Artikel 18 van het Crimineel wetboek voor het krijgsvolk ten lande, de op deze gestelde straf, aan hem beklaagde, alleen zal behooren te worden opgelegd.
Regt doende in naam en van wege Zijne Majesteit den Koning;
de beklaagden Petrus Bruyneel, Pieter Johannes de Koning, Arnoldus Kaassens, Franciscus Jacobus Pennings, en Eugene Darregast, vervallen verklaart van den militairen stand, en veroordeelt tot de straf van den kruiwagen voor den tijd van vier jaren; met wijdere condemnatie van dezelven in de kosten en nissen
van de Justietie, mitsgaders in die van den proocesse, des noods ter toonatie en moderatie van den krijgsraad".

Eenen van ons zes ook een cameraet[111]
die wy eerst vrey deden spreken
al hoewel hy had ook schuld in de zaek
maer dat en wierd daer niet gebleken
hy kreeg dan twee maenden en wy al vier jaer
wy moesten naer Leyden vol druk en bezwaer
zy hadden daer in ons kaerte gekeken

Toen wierden wy getransporteert
nog schier ontrent de 30 uren van Zwol
eer wy kwaemen op die kadette schol
waer wy vier jaer moesten besuren
tog kwaemen wy eyndelyk aen deze stad
al in dat vol huys vrienden my bevat
ik wist niet wat my moest gebeuren

Toen kwaemen wy digt by het huys[112] aengegaen
den grond begon schier te dammelen[113]
daer zag men de sleutels en de grendels daer aen
die droevig begonnen te rammelen
op eenmael zeer droevig daer zat men in t kot
voor vier jaer de deuren en grendels op t slot
daer zaeten wy treurig te stammelen[114]

Daer leerde ik het schoenmaeken
terwyl dat al de gevangenen moesten een handwerk doen of leeren
en ik en konde niet dan wevers kammen maeken en in die stadt
Leyden en woord maer weynig geweven

---

111 Het gaat hier om Petrus Delmulle die eveneens gevangen was gezet in Zwolle wegens zijn aandeel in de desertie en uiteindelijk werd veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf. Petrus Delmulle was geboren in Kruishoutem op 22 mei 1812 maar ging na zijn militaire campagne in Meigem wonen, meer bepaald op de wijk Berg, waar hij overleed op 7 april 1865.

112 Pesthuis te Oest-Geest (Leiden), Nederland.

113 De grond begon als het ware onder mij te bewegen.

114 Uit onmacht gebrekkig spreken.

Ik moest my gewennen aen dit leven stil
om alzoo vier jaer door te bringen
maer tusschen de vreyheyden daer is verschil
men moet daer zyn eygen bedwingen
het eten is weynig altyd hongers nood
weynig wadersoepe[115] met een pondjen brood
daer kan men maer weynig mee springen

Men komt dan rond alle maenden gegaen
vraegen om weer in konnings dienst te treden
om naer de Oost Indien te gaen
vier duysend uren t noorden beneden
tog vele die het deden door den grooden[116] nood
die niet konden leven met hun pondjen brood
die niet geiren en waeren gemeten

Had het niet geweest door myn komendant
die het my altyd kwam afraeden
ik had ook nog wel eens geteekend myn hand
om europa voor eeuwig te verlaeten
want het was zoo string geloofd het maer vrey
dat het schier geen mensch kan auden[117] daer by
het is beter by de soldaeten

Nederlegginge der kroone van Willem den I konning van holland
zyn zon Willem den 2 nam die aen hy geeft aen al de gedeserteerde
hunne vreyheyd de vremdelingen mogten elk naer zyn land gaen
en ook mogten zy op nieuws dienst aennemen
maer de hollanders naer hun kwytscheldinge van hunne straf
moesten zy elk wederom by hun volk in de maend desember 1840
380 belgen kregen te gelyk hunne vreyheyd om te gaen waer het hun belieft
in de maend february 1841 kwam ik naer Meygem by myn vFr

---

115 Dunne soep (Watersoepje). Zie ook noot 17.
116 Groten, zie noot 17.
117 Houden.

Dan tot myn geluk wat gebeurt er dan
den ouden kwam de kroon af te leggen
en Willem den tweeden zyn zon namse aen
de bleydschaepen kan ik niet zeggen
hy gaf dan bevel[118] al tot ons bonheur
dat al die daer waeren als deserteur
kwam men hun de vreyheyd aenzeggen

Drey honderd tagentig man
kwam men de vreyheyd geven
nu roept jdereen zoo veel als hy kan
lang moet willem den tweeden leven
tog voor hem te prysen en volgens myn pligt
heb ik tot zyn eer een lietjen gedigt
het welk ik u hier nevens zal geven

Liedeken op ander zeyde

Liedeken tot lof en eere tot Willem den tweeden
konning van holland gedigt door Petrus Bruyneel in het
gevangen huys tot Leyden den 3 february 1841

Stemme adieu holland

Verheugd u al vereugd u al
en laet uw bleydschaep klemmen[119]
gy al gevangenen in t getal
laet hooren uwe stemmen
naer zoo een lange slaeverny
zingt vroeyelyk want ons vreyheyd is naer by

---

118 Besluit van den 28sten November 1840 van koning Willem II, betrekkelijk het verleenen van een generaal pardon of de gratieverlening aan de gestrafte deserteurs.

119 Stevig vasthouden.

Met wat een vreugd met wat een vreugd
hebben wy nu vernomen
dat onzen vorst vol eer en deugd
ons wederom laet komen
by bloetvrienden en maegdschappey
zingt vroeyelyk want ons vreyheyd is naerby

Dat eeuwig leeft dat eeuwig leeft
den braefsten aller konning
die ons de dierbaere vreyheyd geeft
god geeft hem s hemels wonning
dat bidden en dat zingen wy
zeer vroeyelyk want ons vreyheyd is naer by

Het pligtig dag[120] het pligtig dag
konnen wy noeyt vergeten
wanneer het koninglyk gezag
op den troon is geseten
o vorst nu zyn wy uyt het ley[121]
zingt vroeyelyk want ons vreyheyd is naer by

Gelukkig tyd gelukkig tyd
als dat willem den tweeden
doet een werk van bermhertigheyd
god loond zyn deugdsaemheden
lang leeft ons vorst dat zingen wy
zeer vroeyelyk want ons vreyheyd is naer by

Al waeren wy al waeren wy
tot ongeluk gekomen
veel door een kleyne dronkparty
tog nu zyn wy ernomen[122]

---

[120] Dag waarop men iets aan iemand verschuldigd is.
[121] Ws. wordt hier bedoeld: we zijn weg uit Leiden.
[122] Hernomen.

voor vorst en vaderland altyd
zyn wy en blyven wy altyd bereyd

Die edel daet die edel daet
blyft eeuwig in ons gedagten
van hoogen en van leegen staed
en by ons naer geslagten
zy zullen zingen ten allen tyd
willem den tweeden gaf hun de vreyheyd

Dit is gedigt dit is gedigt
van eenen der gevangenen
al zyn wy niet by die edel pligt
wy verheffen onze gezangen
en bidden d oper majesteyd
willem den tweeden leest in eeuwigheyd

Eynde
gerymt en gezongen door Petrus Bruyneel in het gevangenhuys
tot Leyden en in holand in den druk gegeven in februarius 1841

Toen kregen wy ons vreyheyds brief in de hand
ook goed om weer in dienst te treden
tog alle die waeren van het belgen land
en waeren daer niet in te vreden
wy zeyden wy gaen te rug naer ons land
met vyftien naemen wy malkaer by de hand
wy hadden hollands brood geeten

Zoo kwam ik dan weder nog eens t huys
by myn liven vader en moeder
en dat was alree vaders vierde kruys
waer mede ik hem kwam vergoeden[123]
des zaterdags avonds ten elf uren laet

---

[123] Goed maken?

zeer moede van gaen in een droeven staed
met veel pyn en gaeden[124] in myn voeden

Toen bleef ik weer t huys naer wensch en naer lust
tien dagen om my te erstellen
en zoo gauw ik was wat uyt gerust
dan kwam er een vriend my versellen[125]
ik ging naer den koning[126] en smeekte hem als zon
en hy als een vader die schreef myn pardon
om naer mynen dupot te snellen

Ik kwam my al spoedig met schriftig[127] pardon
naer mynen dupot te begeven
ik dede myn pligt zoo veel als ik kon
weer in het nieuw soldaeten leven
ik wierd met myn komst zeer spoedig en gauw
geemployeert op captyns burau
vrey van alle diensten daer beneven

Nu kwam er een order van den colonel
dat al de oude soldaeten
zeer spoedig en op het strengste bevel
den dupot moesten verlaeten
hun spoedig begeven met spyt of content
al naer de stad Brusel by het regiment
hier en hielp geen spreken of praeten

Nu ben ik in Brusel en zal u bedien[128]
hoe den dienst hier is gelegen
ken heb het myn leven zoo string niet gezien

---

124 Gaten, zie noot 17.
125 Vergezellen.
126 De koning pleitte hem vrij van straf, maar Petrus moest wel nog vijf jaar dienen in het leger.
127 Schriftelijke.
128 Bedieden, duidelijk maken.

t is hier schier een beesten leven
met twaelf soldaeten in een compagnie
ja altyd op wagt piquet of corvee
ja dat er een mensch zou van beven

Selfs de miliciens zyn vol ongedult
die maer een jaer moeten dienen
zy gaen al weer af al met weynig schuld
en ik en kan myn schuld noeyt verdienen
nu staed er nog tweehonderd tagentig francs
wierd de elft betaeld en ging ook myn gang
maer wie zal dat geld voor my spinnen[129]

In godes naem blyf ik in dienst en in druk[130]
als milicien van zesendertig
van dag tot dag verwagt ik myn ongeluk
by dezen dienst pragtig en pertig[131]
verdien ik een weynig van myne schuld
myn kleeren verslyten ter woord weer ingevuld
met een tenutjen nieuw en pertig

Van myn kindsche jaeren ben ik in dwang
en ik zien niet als ramp in myn leven
en nu voor die 280 francs
zal ik in den dienst blyven kleven
dog heb ik het geluk dat ik als braef man
nog eens van myn leven van den dienst komen kan
dan zal ik zagtzinnig gaen leven

Hiermede sluyte ik mynen levens loop
jongmans wilt dit voorbeeld aenschauwen
en doet niet als ik schauwt[132] den slegten hoop

---

[129] Bijeenzoeken.
[130] Drukte, bedrijvigheid.
[131] Op een aangename manier.
[132] Schuwen, vermijden.

dat en zal u dan niet berauwen
doorleest het maer wel vergeedt het tog niet
dat gy het tiende paert van myn verdriet
hier op niet en kond aenschauwen

Hier mede sluyte ik
mynen levens loop tot den 30 april 1841 tot dat er op nieuw iets
voorvalt het welk eerlang zal gebeuren gedaen tot Brusel den
in de kazeern Elisabeth

Petrus Bruyneel adieu

3. KORT LEVENSVERHAAL VAN PETRUS BRUYNEEL (DOOR FRANCIES BRUYNEEL)

Levensbeschryvinge van Petrus Bruyneel geboren tot
Meigem den 26 maerte 1816 zon van Francies
en van Rosalia Vlaemink van het begin des levens
van als Petrus Bruyneel drey jaeren aud was scheen er
iet in hem buytengewoons en had veel genegenheyd[133]
voor het reysen als hy zeven jaeren was ging hy ter
scholle daer konde hem niet vertoont woorden of op
eenige dagen hy konde het beder[134] of eenege ander leerlingen
dat hy scheen begaeft te zyn in het leeren of om wat
te ondernemen als hy dertien jaer aud was is hy gaen
leeren het kamslaen[135] hy nam ook wonder wel toe in het
leeren van zyn ambagt als hy 15 jaer aud was terwyl
zyne moeder gestorven was hy heeft zyn vader verzogt
en gebeden om dat hy hem zaude mogen aengegeren
voor soldaet den vader dat ontzeggende en zeggende dat
hy te jong was dat hy nog niet wist wat hy dede
door het geduerig plullen[136] en schoon spreken heeft den
vader naer 2 a 3 maenden tegenstand eyndelinge toegestaen
en geteekend alzoo heeft Petrus Bruyneel hem
vreywillig geangegeerd den 26 meye 1831 in den ouderdom
van 15 jaer en 2 maenden is aengenomen voor tambour
mits hy nog zeer kleyn was hy was lang een hel vyf palmen
2 duym 3 streps by het 10 st regement infantrie
de ligne is soldaet geworden in 1832 corporael in 1833 segeant in 1834
gedegradeert in 1835 is weder soldaet gemaekt gedeserteert tot

---

133 Voelde mij aangetrokken tot.

134 Beter, zie noot 17.

135 Kamslaen: activiteit bij het weven met weefgetouw.
Vermoedelijk leerde Petrus Bruyneel dit ambacht bij De Decker Charles, volgens de bevolkingsregisters de enige kamslager van Meigem. Hij woonde tevens dicht bij het ouderlijke huis van Petrus Bruyneel.

136 Pruilen, kniezen.

Marienbourg den 28 meye 1835 en is overgegaen naer Vrankryk
aldaer militairen dienst aengenomen den 1 juny 1835 in Rocroi
van daer vertrokken door Vrankryk al den kant van Ytalien aldaer
op zee gegaen en naer Africa gevaeren mits hy dienst had by
het 1 st regement etrangere en in Africa vier maenden
verbleven en in verscheyde veldslaegen geweest om eenen
weg te maeken om naer Constantine te geraeken want
van Algiers naer Constantine zy hadden aldaer onbruykbaer
wegen wedergekeert van algiers te schepe naer Spagnien
ten meerderen deel al vremdelingen die van hun land
gedeserteert waeren en in Vrankryk dienst genomen
den 15 october 1835 in spagnien aengekomen tot Pampluna
den 18 en 19 october 1835 met ons fransche leger vereenigt met die
van Dona Christina gevogten tegen de troepen van Don Carlos
in de Buskeyen en aldaer eene groote nederlaege gedaen onder het.....
van de Carlisten den 6 november 1835 hebben wy tot Poblank
gevogten en marseerden over bergen van doode en geblesseerde menschen
van den 15 desember tot den 23 dito 1835 hebben wy zonder
te verpoosen gevogten ontrent Victoria alwaer dat wy veel
volk verloren zoo wel van de Engelsche als van de Fransche
die de konninghin voor hulptroeppen dienden en ik Bruyneel
ben aldaer geblesseert den 23 december van eene lancie steek
in myn slinker schauder in het bestormen van eene
fortresse by Victoria ik ben naer het hospitael gedaen tot
Larasaina een dorp niet weyd van Pampluna
ik ben op weynig dagen hersteld en weder by myn regement
gekomen en met helden moed myne pligten gehoeffend
maer altyd slaepende op bivac met het hoofd op den ransel
het geweir in den aerm de gibevin[137] op den buyk en meest
alle dagen in het gevegt dog niet altyd groote slaegen
tot dat ik eyndelingen in den slag van .....

---

137 Wat Bruyneel met dit woord bedoelt, is niet duidelijk. Ongetwijfeld gaat het om een Frans woord dat een voorwerp aanduidt uit de taal van een soldaat. Hij spreekt voordien van een ransel en een geweer en daarom veronderstellen we dat hij hier een vervorming neerschrijft van het Franse woord gibecière: weitas.

krysgevangen genomen ben op den 15 augustus 1836
door de Carlisten en al die het ongeluk had van gevangen
te woorden t zy Franschen soldaet of Engelschen die moesten
terstond op eene maertelaers gewyde[138] gedoodt woorden
met my wierd ook gevangen myn commendant en veele
van ons soldaeten maer den commendant wierd terstond gedoodt
daer was dat ter tyd een sergand by de Carlisten in dienst met naem
Jan De Maegd geboren Belg die by belgen gedient had en met
my Bruyneel goede kennis was terwyl wy t samen by het 10 regement
in eene compagnie gedient hadden en ook over gegaen was naer
Vrankryk en aldaer dienst aenveerd ook in Spangien voor Dona
Cristina en eenige maenden voor dees geval van de fransche gedeserteert
en by de Carlisten dienst aengenomen en was daer sergeant
gelyk myn toer gekomen was om gemarteliseert te woorden
quam dien sergant voor uyt gesprongen en zuyde Bruyneel
zyt gy dat ik met de dood op myne lippen en met eene bevende
stemme antwoorde van jae want ik meynde ook te moeten sterven
den sergant vraegde my als ik wilde dienst nemen onder de carlisten
dat hy alles zaude doen om my in t leven te behauden ter wyl wy by de
belgen zoo goede cameraeten geweest hadden hy heeft geroepen
en doodt dezen gevangenen niet hy is van myne goede kennis broeder
ik zal aen myne overheyd voor hun verlof vraegen of hy by ons
mag in dienst komen en gelyk ik liver dienst te nemen had
of te sterven ben ik met hem eene ure wyd met dien sergant
en vier mannen gegaen by een oversten die men by de spaensche
troepen noemt alvaro dien heeft my gevraegt of ik liever soldaet
zaude zyn voor Don Carlos of te sterven en vraegde my waeom dat ik
van zoo verre landen was gekomen om onregveerdig te orlogen
te naerdeel van my en onzen konning en hy was grammaedig[139]
en quad maer door de voorspraeke van dien sergand De Maegt
mogt ik het leven behauden en soldaet woorden maer ik moest
eerst en voor al de fransche en de cristinos afzweiren en eenen
eed van getrauwigheyd doen te voordeele van Don Carlos

---

[138] Gewijsde: vonnis, uitspraak.
[139] Grammoedig: toornig

op den 16 augustus 1836 heb ik een spaensch geweir en cartousen gekregen
dog myn fransche kleeren blyven draegen want by de carlisten
geven zy weynig kleeren want die soldaeten zyn al van die gewesten
en ten meerderen deel in borgers kleeren want als de carlisten
de nederlaege krygen in t gevegt de burgers die loopen in de
wyngaerden verspreyd en begeven zig aen t werken en zy en laeten
niet blyken dat zy ten orloge geweest zyn maer hebben
geweiren in de gebergten versteken en als er weynig veyand is
nemen zy hun geweiren en loopen ten orloge
en alzoo zal het een langen duur zyn eer spagnien in vrede
zal zyn en al zoo heb ik by die bende als soldaet gedient
en van den eenen kant van spagnien naer den anderen altyd vegtende
tot dat ik eyndelinge in het bestormen van Bilbao door een
stuk mitraild[140] in myn regte bille geblesseert ben zoo ben
ik naer het hospitael gedaen in eene kleyne zeehaeve met
naem Vermio daer lag een Amerikaensch schip met tabak gelaeden
op dat schip was een hollander voor matroos dien quam
my in het hospitael bezoeken dien heb ik een brief mede
gegeven om naer myn vader te stueren den welken naer 3 maend
gearreveert is
naer dat ik zeven weken aldaer verbleven was ben ik terug gekeerd
by myn volk maer door die blessure en konde ik op de bergen
niet meer loopen dat ik dicwils verpligt was van vele omwegen
te doen en my in gevaer stelde van krygsgevangen te woorden
alzoo heb ik verpligt geweest te reclameren tot het
bekomen myn conge naer eenige dagen met myn gebrekkegge
bille met grooten iver myn pligten zoo veel ik konde gekweten
te hebben heb ik my in persoon begeven by Don Carlos
den konning hem zeggende dat ik my in een staed bevond door myn zwaere blessure die ik in het bestormen van Bilbao ontfangen had die onmogelyk was van nog voords te dienen dus
den konning vraegde my wat voor landsman ik was terwyl ik nog
myn aude slegte fransche kleeren hadde ik antwoorde met
groote nauwkeurigheyd wie en van waer ik was

---

[140] Fr. mitraille: schroot waarmee men vroeger de kanonnen laadde.

en geheel den staed van myn leven zonder eenige logens[141] daer
in te mengelen den konning vraegde my of ik myn conge
wilde en alzoo ik antwoorde van ja zeyde den konning
naer my een kruys van eere gegeven te hebben dat hy zaude
zorgen voor my een pencion naer het eynde der spaensche
orlogen en dede my myn pasport geven en myn roete tot in
Vrankryk in Bourdaux heb ik een franscheroete[142] gekregen
tot in Ryssel alwaer ik den 6 juny 1837 aengekomen ben
en ik ben den 8 dito ten 4 uren smorgens ten huyse van myn vader
gekomen naer eene reyse van 2 jaeren gedaen te hebben en 2 maend
naer het heylig land geweest. Jerusalem en de Berg van
Calvarien gezien van verre. maer niet in geweest
meer dan 20000 kogels in den orloge verschotten ik ben acht
dagen by myn vader en myne familie verbleven den tyd begon
my al te verdrieten mits ik deserteur ben en was
ik ben den 14 juny 1837 naer Gend gegaen my vreywillig
aenbieden in myn dupot by het 10 regement alwaer ik vast
gesteld wierd in het melitaere prison tot dat ik den krygsraed
passeerde en ik wierd aldaer voor 8 dagen gecondammineert
naer dat ik myn straffe van 8 dagen voleynd had ben ik weder in myn
dupot ersteld als soldaet den 16 augustus 1837 in de melitaire scholle gegaen
den 2 november 1837 coperael gepasseert den 1 maerte 1838 coperael forrier
in Audenaerde vertrokken den 11 april 1838 naer Brusel aldaer den 15 july
forier gepasseert by het 10 regement 2 batt 2 comp den 16 july 1838
als forier gedeserteert naer vrankryk wederom maer ik wierd daer
niet aenveird alzoo ben ik naer Meygem gegaen ten huyse
van myn vader alwaer ik al dees voorvallen hebbe aen geteekend ter
eeuwige memorie[143] myn vader die my liever zag welvaeren dan ongelukkig
heeft mey vele goede en schoone vermaeningen gedaen om dat ik tog
zaude weder gaen naer myn volk van waer ik gekomen was
ik heb dat myn vader toegestaen en meynde het met goed er herte
en zal vertrekken den 22 juny 1838 in den vroegen morgen om den zelven
dag nog binnen te zyn verhopende van weynige dagen straffe te

---

141 Leugens.

142 Ws. wordt hier een vrijgeleide bedoeld.

143 Aandenken.

hebben terwyl het niet is als deserteur maer zal aenzien woorden
voor een ribode[144] maer verlangde voor myn vertrek geheel mynen
levensloop eens aentetekenen en uyt te schryven gelyk hier vooren
het bezonderste van myn leven staed tot den dag van heden
dezen 21 juny 1838 Petrus Bruyneel al zeggende adieu
vervolg van het leven van Petrus Bruyneel
naer dat Petrus Bruyneel den 22 juny 1838 van Meygem
vertrokken was meynde ik Francies Bruyneel dat myn
zon Petrus naer Brusel by zyn volk weder was maer
wat verwonderinge voor my alzoo ik eenige dagen
daer naer een brief ontfing van Petrus Bruyneel
uyt Axel en daer in ziende dat hy van belgen deserteur
was en by den hollander dienst had aengenomen
in de maend november 1838 ontfing ik Francis Bruyneel
uyt Swol[145] in holand als dat Petrus Bruyneel en
Petrus Delmulle beyde van Meygem alle twee by de Jaegers
Van Cleirens geangegeert waeren voor den tyd van twee jaeren
nemaer dat zy alreeds weder gedeserteert waeren en in
holand gevangen zaeten in Zwol en aldaer krugsraed
moesten paseren in maerte 1839 heeft Petrus Delmulle
uyt Overryssel geschreven als dat hy vry gesproken was
by den krygsraede en dat hy weder by dienst was by de Jaegers
Van Cleirens en dat Petrus Bruyneel gecondamneert[146] was
ter dispogitie[147] van het departement van orlog in gevolge
art ... van de wet van den 8 january 1817 en die der wet van
den .....1820 en dat hy alreede vertrokken was naer
oost indien of om wel te verstaen naer Batavia
den 19 desember 1839 ontving ik een brief van Petrus Bruyneel
uyt Leyden in Holand gedateert den 15 Xbre 1839
behelsende dat Petrus Bruyneel naer Batavia niet en was
maer tot Leyden door den krygsraed gecondamineert tot
vier jaer gevangzetting voor desertie of pooging der zelvde

---

144 Fr. ribaud: losbandig persoon.

145 Zwolle.

146 Veroordeeld.

147 Ter beschikking gesteld.

den 24 january 1840 een brief ontfangen uyt Leyden behelsende de daete
der gevang den 20 desember 1838 gecondamneert tot 4 jaeren
den february 1841 in vreyheyd gesteld door de gunsten
van een nieuwen Koning in holand Willem den 2 den
in maerte 1841 naer Meygem gekomen als belgen dezerteur
aldaer 10 dagen wat uytgerust en in persoon by den Koning
van Belgen hem begeven den 17 maerte en gratie gevraegt
en den koning heeft hem gratie gegeven zonder eenen
minut straffe maer moest op nieuw voor 6 jaer dienen
en al die oude schuld stond in zyn dupo goed bekend
en heeftweder gedient tot den 1 meye 1841
en is al weer gedeserteert uyt Brusel en vertroken naer
Vrankryk aldaer dienst aen genomen by het 1 ste regiem
etrangere vertrokken uyt toulon te schepe naer Algiers
een brief ontfangen uyt Arzuw Africa l algerie den
16 juni 1842 nog in volle gezondheyd

4. DE BRIEVEN VAN PETRUS BRUYNEEL UIT ALGERIE AAN ZIJN VADER IN MEIGEM

1. Brief uit Oran 26.11.1843

Geadresseerde: Monsieur Bruyneel
Aubergire Demeurant
a Meyghem pres de Deynze
District de Gand
flandre Orientalle
Belgique

Oran le 26 novembre 1843

Liefsten vader en moeder susters en broeders

Ik neem de pen in de hand om ul deze weynige
regelen te schryven en ter zelver tijd voor de dobelaere[148]
van vosselaere dat is mynen Eeenigsten camaraed
die ik by het Legion heb dus hoop ik dat gy
met den brief by zyne moeder zult gaen en hem
lezen gelyk hy is voor haer als voor ul.
Liefste ouders neemt het niet kwaelyk dat ik
zeer slegt vlaemsch begin te schryven dat en kan
niet anders ik heb eerst de fransche - duytsche
en spaensche tael geleerd en nu met het
arabsch vind ik meer werk dan met alle dry
de bovengezegde verders liefsten vader wy zyn
alle beyde gezond en bekleeden een redelyk graed
De Dobelaere is ondermeester kleermaker en ik
ben sergeant Fr. by de Grenadiers van het 3de Batt.on
dus hebben wy niet noodig om onderstand van

---

[148] Jean Francois De Dobbelaere werd geboren in Vosselare op 4 augustus 1810 als zoon van Charles Louis De Dobbelaere, dagloner in Vosselare, geboren in Bachte en van Collette Bosschaert, geboren in Sint-Martens-Leerne.

onze famillie te verzoeken wy zitten nu
met eene lekkere fles witten wyn maer ik moet
ul schryven al is den wyn goede koop wy
konnen hem toch niet altyd krygen wy hebben
nu 10 maend in de bergen den atlas
Montaigne carre beniser=guin, felitas en
meer andere Landstrekken te lang om hier te melden
doorloopen alliemelyk DeDobelaer of francies
Bosschaert gelyk of men zegt blyft als meester
kleermaeker altyd in Oran nu blyven wy 5
daegen byeen en dan weder voord wy hebben
eenen slag gehad den 15=16 en 17 van de maend
November in den pays genaemd achasa te zwaer
om te melden dat is een landstreek daer nog geen
fransch=man den voet gezet had de dood en
prisonniers zyn ontelbaer de aerde was =er van overdekt
en den general en wilde geen pardon geven om
dat zy tot nu toe rebel gebleven waeren wy hebben
nu over 5 daegen weder by maskara 500 prisonniers
genomen en in de zelve ataque zyn 712 doode gebleven
waer onder 517 zwarte waeren ik zal van de ataken
niet langer schryven ik weet wel dat ik just op
meygem kermis eenen gouden voetband van een
kalifa X in de ataque genomen heb

liefste ouders wy zyn nu aen het spreken en lachen over onsen pays maer
al zyn wy in het goud en zilver goed eten en drinken
tot over aen nek wy dunken toch menigmael in gedagten
over ul moeten wy nu of somwylen vader of moeder
susters of broeders die wy gezond te huys gelaeten hebben
niet ongelukkig of ziek of misschien wel dood zyn en
daer is geen kind in de weireld al was hy een barbaer
of zyn liefste naest god zyn zyne ouders nu moet gy
niet denken dat ik u schoon schryf om dat gy dit of
dat zult doen voor my neen schryft my een brief
en laet my (ons) weten hoe het gaet dat is alle ons verzoek
verders veele complimenten aen Ed.ard vincent en aen cies de loop
en aen jan en alle anderekennis van dedoblaer

van my aen alle vrienden en kennis thomas oom
Line moeye trese moeye nonkel xaver en trese moeye
en nichtjes en cosekens grootmoeder Chabrand nonkel
Louis en vrouwe leyzeele houtreve Martin de pestel
verzele Mr. vandervennet en aen den borgemeester
Gust bogaert van nevel is ook by het Legion
hy ligt in arzuw De groetenis aen den baes en
baezin uyt het dambert en aen virginie vermeersch
gy weet wel X gouverneur

Leotje pourquoi M. J.B.fransschen
de boerinne carolina gy weet wel en aen geheel de kerkstraete
Lieven masko charli en frederic de decker pieter de baere en kinders
sasse ourte maetjes memoirias a signor juan Mattemaeker
En verders aen geheel de provintie Oostvlaenderen
principael aen den champettre van Oosterzeele en van
scheldewindeke en aen den aermmeester van st.giles kerst
(tekst in arabisch)

wilt gy zoo goedwezen en terug schryven
adresseert den brief aen DeDobelaere want ik ben
altyd in het pleyn of bergen en als ik terug koom
dan zal hy den brief aen my geven
Mr. Dedobelaere sous Maetre Taillieur a la compagnie
hors=rang de la legion Etrangere
a oran algerie en afrique
Nous restons en vous embrassant
pour la vie votre cher fils
Bruyneel Pierre

De complimenten aan myn zuster en haeren gast en als ik
terug koom zal ik eenen chakal[149] meed bringen dat er
van zyn leven geenen kerzendief op haer hof meer

---

[149] Fr. chacal: jakhals.

en zal komen verders verwagt ons op den
3 den meydag in het jaer 46 als alle domistiken
zonder werk zyn

Dedobelaer

de wyn kost hier 5 cents de lieter t is beter of slytpaf
bollinge by klippel van oost zondag aenstaende
om eenen heyerkoek[150]

wy verzoeken martin de pestel
in dien de reys niet te zwaer voor hem
voor ons een verken van 170 steenen
te slagten nogtans ik ben bang voor zyn broer
die weegt 180 dat hy van droefheyd eene uytsteering krygt

voor al de coplementen aen baes
Bacquet van nevel
ik zal hem arabiche
modellen mede brengen
van alle .....

Dedobelaer
zyn ouden knegt

2. Brief uit Sidi-Bell-Abes 1844

Geadresseerde: Monsieur Bruyneel
demeurant au Lion d' Or sur la place
a Meyghem
District de Gand
flandre Orientalle
Belgique

Sidi bel abes den 15 february 1844

---

150 Omelet.

Zeer geliefden vader en moeder susters en broeders

Ik neem nog eenmael de pen in de hand om ul deze
weynige regelen te schryven en ul een gelukkig jaer te
wenschen vervold met alle den zegen en voorspoed
die het opperwezen ul kan overzenden Ik ben nu
by de 3 jaeren van myne Geboorte plaets verwydert
dus kan ik wel denken dat er nieuws Genoeg by ons
voorgevallen is ik ben ook van hert verlangend
om eenen brief van ul te ontvangen, nogtans ik
twyffel of ik die eer zal hebben, ik zou ul wel eenen
smeekbrief konnen schryven maer wat helpt dat
smeeken by imand die geen genaede geeft daerom
schryf ik zoo maer plat af myne gelegenheyd
dat ik vader moeder susters en broeders altyd bemin
heb uyt den grond myns herte nu nog bemin en
beminnen zal gelyk of het de pligt is van een
kind die zoo veel als ik aen zynen vader
verschuldigt is; dus bemind gy my niet als eenen
zoon gy moet het zelver weten,

Ik en vraeg ul niet om geld of goed en heb niets
noodig ik ben in franschen dienst en den koning
van vrankryk laet my niets mankeeren als myne 5 jaeren
om zyn kan ik eene plaets krygen om myn leven lang
myn brood te hebben dus indien gy het zoo begeert
en dat gy denkt dat ik u tot last zal zyn dan en zal
ik noeyt meer onder uwe oogen komen nogtans het leste
zou my pynelyk zyn
Ainsi cher pere je vous prie d'avoir la bonte de me
repondre le plutot posible car je fait serment devant
dieu que c'est la derniere lettre que vour recevrai
de mes mains et je vous assure que dieu se melera
de votre durete je suis et je resterai votre fils votre
enfant votre aine que vous avez recu un jour avec
tant de plaisir en presence de ma chere mere
pourais vous nier ceci jamais pas meme un
animal une bete feroie ne fait autant

dieu regni en afrique dans les pays sauvages
comme en europe dans se saintes temple
il me voit au bivouaque au combat comme vous
a l eglise et si sa lui plait que mon corps
soit enterre a meyghem il sera
je vous embrasse mille et mille fois
toutes les connaissance et famille

au Grenadiers du 3 me Bataillon
deu 1 Regt de la Legion Etrangere
au camp
Sidi=bel=abes

Devision d' oran
Algerie
afrique francaisse

het gene dat hier boven afgesneden is
heb ik weder naer africa gezonden
den 10 juny 1844

3. Brief uit Daya 1847

Geadresseerde: Monsieur
Bruyneel à Meygem
prés de Deynze District de Gand
flandre Orientalle
Belgique par Lille

Daya den 4 april 1847

Zeer Geliefde Vader en moeder zusters en Broeders.

Ik heb de eer ul deze weinige regelen te schrijven
en ul den staet myner gezondheyd te laeten
weten, en ik verhoop dat Deezen ul allen in
eenen goeden staet mag aentreffen Liefste ouders
wij zijn van den 1ste. october van Orleans=ville
vertrokken door de beni ourah plaine du chelif

Bayas den 4 april 1847

Zeer Geliefde Vader en moeder
Sisters en Broeders

IK heb de eer uit deze regtinge regelen te schrijven
ed den Stad myner geboortedag Ik laten
weten en ik verhoop dat deezen ook alle in
eenen goeden Staat mag ontfangen Sinds onzen
wy zyn van den 1ste October van Orleans-ville
vertrokken door de beni ourah plaine du chelif
et de la mina Malta et labra en zoo
op elf dagen marsch met stagt weder in Oran
gekomen van daar zyn wy vertrokken naar
den leeuwen berg of montagne de Lyon daar
hebben wy 2 maand gelegen van daar naar
een Duyts dorp genaemd St amelie en zoo
naar Oran van daar naar Sidibelabes en
zoo naar Daya hier liggen wy nu bynaa
een maand en van daag zyn hier 2 colonnen
aangekomen dat zyn de eerste menschen die wy zien
Daya bestaat uyt een vierkante redoute
hier liggen met 2 compagnien en artillerie
hier is een groot magazien met vivres
En de colonnen van Mascara Oran en
Tlemcen kunnen hier vivres nemen

Handschrift brief van Petrus Bruyneel

et de la mina = Malta et Labra en zoo
op elf daegen march met slegt weder in Oran
gekomen van daer zijn wij vertrokken naer
den leeuwen berg of montaigne de Lyon daer
hebben wij 2 maend gelegen van daer naer
een duyts dorp genaemd St-Amelie, en zoo
naer Oran van daer naer Sidi=bel=abes en
zoo naer Daya hier liggen wij nu bijnae
Een maend, en vandaeg zijn hier 2 colonnen corps d'armees
aengekomen,dat zijn de Eerste menschen die wij zien
Daya bestaet uyt een vierkante redoute[151]
hier liggen met 2 Compagnien en artillerie
hier is een groot magazin met vivres[152]
En de colonnen van Mascara Oran en
Memeen komen hier vivres nemen.

Die in de grooten desert of woestijne

genaemd den choll Expeditien maeken wij liggen
hier dicht bij die onmeetbaere zandwoestijne
wij zijn ook dicht bij de grensen van het keyzerrijk
Maroque de pays is van over 4 jaeren verlaeten
30 uren in de rond is woest schoone boomen hoven
en land maer geen mensch te vinden, maer
vogels en wilde beesten dat is onbeschrijvelijk
alle het plaisir dat wij daer van hebben dat is
s'avonds in de maen wij hangen in den dag
de ingewanden van ossen schaepen of koeyen aen
eenen boom en daer gaen wij s'avonds op de
rempart staen, Lieuwen, tijgers, ... ienen, jakhals,
panthers en alle andere dieren komen daer vechten
en malkanderen verscheuren van den lieuw loopen
alle dieren weg maer een tijger vecht met een panther
en de Niene ook 2 of 3 groote jakhals vechten

---

151 Versterking.
152 Proviand.

ook tegen een tijger wilde zwijnen 5 a 600 byeen
wilde stieren met groote kudden wij mogen geenen
pas van de redoute gaen of daer moet 10 of 12
man met wapens te saemen gaen, al is de streek
onbewoond de araben komen toch van wijd om eenen
ongelukkigen of 2 die te wijd gaet den kop af te
snijden om ul de beschrijving van den schoonsten
pays van algerie te geeven zoud ik te veel
papier moeten hebben dus zal ik alles vertellen
als ik nog eens het geluk heb ul gezond
en gelukkig te mogen zien.

Ik ben opgeschreven van den generael
Cavagnai voor veldwachter of bij de Gendarmerie
te gaen maer ik moet toch eens naer
mijn lieve geboorte plaets komen
hier en kan men geen brief frankieren
of anders zaude dezen gefrankeerd zijn
veele complimenten aen geheel mijne famille
en kennis Den Burgemeester J.B. Depooster
verzeele, klaesken en hunne vrauw en kinderen
M.E van Dervennet Mr.Diericks en alle
die naer mij vernemen Naertjen Maes
Boerken Pourquoi
je vous salue mon cher pére et je vous enbrasse
avec toute ma chére famille
Et je reste pour la vie votre fils

Petrus Bruyneel

Caporal a la 5me comp. du 2me
Bat.on. du 1 regt de la legion
A Daya

1) Veele Complimenten aen de ouders van Damman[153] hij is zeer gezond hij speelt de Clarienette.

---

153 Leo Damman, geboren in Zeveren.

2) Dat zal de leste zijn als ab del Kader. verliest hij is gans verspeelt.

3) Ik wensche dat wij zoo malkaer eens thuys mogten vinden met onze lieve auders.

4) Van dorpe is gezond en wel te pas ik heb just eenig gespaert geld en ik gaen eenen lieter met mijnen pays gaen drinken op de gezondheyd van meyghem en Deynze vaert wel lieve auders.

5) De 2 colonnen blijven hier tot den 11 en nog 2 ander komen er bij en 200 gaen ... wij met een sterkte van ontrent 25000 man abdel kader opzoeken als ik nog bezig was met schrijven kwam just bij mij van dorpe van Deynze veele complimenten aen zijne auders.

6) Op het oogenblik zijn 2 araben geweest die zullen zeker naer die stad rijden die wij gaen innemen.

7) Wij gaen meede en de zieke en oude die niet goed marcheeren kommen blijven hier in Dhaye.

Mensen van Toen

DE FAMILIE BRUYNEEL UIT MEIGEM

Francies Bruyneel (°Meigem 15.12.1792 -+Meigem 9.3.1855), de vader van Petrus, was een zoon van Jean Baptiste Bruyneel en Isabelle Therese Strobbe. Hij huwde met Rosalia Vlaeminck (°1793-+Meigem 16.12.1830) in Meigem op 16 april 1815. Zij was de dochter van Pieter Vlaeminck en Marie Judoca Coppens. Volgens de huwelijksakte was Francies op dat ogenblik herbergier in Meigem.

In den jaere achtienhonderd vijftien den sesden april ten vier uren naer middagh voor ons Joseph Van Doorne adjoint van den meyer der commune van Meyghem arrondifsement van Gend, departement der schelde sijn gecompareert, sieur Francies Bruyneel *jongman herbergier tot Meyghem en aldaar geboren den vijftienden Decembre seventhien hondert twee en negentig soon van wylens Joannes Bapotiste overleden tot Zeveren en Isabelle Therese Strobbe overleden tot Meyghem ter eender: ende joffrauw* Rosalie Vlaeminck *ongehuwd geboren tot Meyghem den vijftienden juny seventhien hondert eenennegentig en de aldaer woonachtig met haeren vader Pieter Vlaeminck landsman aud vierensestig jaeren en met haeren moeder Marie Judoca Coppens aud achtenvijftigh jaeren hier tegenwoordigh en consenterende, heden ons versocht van te procederen tot het huwelijk tufschen hun onderlinge beraemt en welkers afkondingen sijn gedaen geweest soo binnen de commune van Meyghem als de geene van Zeveren letste domiecilie van den bruuydehom, voor de eerste mael den ses entwintigstenmaerte achthien honderd vijfthien en de tweede op den tweeden april daer naer.*[1]

Petrus was hun eerste kind dat werd geboren op 16 maart 1816:

In den jaere achtien hondert sethien den sesentwintigsten maerte te vier uren naer middagh voor my Josheph Van Doorne adjoint van den meyer

---

1 R.A. Beveren-Waas, register van de burgelijke stand 1796-1870.

van Meyghem gedelegueert syn gecompaareert sieur Francies Bruyneel herbergier tot Meyghem end aldaer van geboorte oud drieen twintig jaeren den welken ons heeft vertoont syn kind vant mannelyk geslacht aen wie hy den naem heeft gegeven van Petrus geboren heden om ses uren van den morghen van hem comparent en van syne huysvrouwe Rosalie Vlaemynck geboortig van Meyghem oud dryen twintig jaeren getuige Pieter Strobbe landsman tot Meyghem oud vyfen veertig jaeren cosyn en Bernard Van Nevele garde champetre tot Meyghem oud dry en dertig jaeren de welke naer voorlesinghe hebben getekend ter exeptie van Pieter Strobbe declarerende niet te kunnen schryven."[2]
Getekend door Francies Bruyneel, B. Van Nevele, en J. Van Doorne.

Na de geboorte van Petrus volgend nog zes andere kinderen: Amelie (°1818-+1839), Carolus Ludovicus (°1819-+1885), Jacobus (°1822-+1835), Virginia (°1824), Marie Nathalie (°1827) en Augustinus (°1830).

Francies Bruyneel, herbergier van beroep, kocht in 1819 in het poldergehucht Wildonken een huis met tuin en boomgaard van de Vinktse landbouwer Jean Cocquyt. In 1823 kocht hij er nog een stuk land met boomgaard bij. Naast herbergier (tapper) is hij ook afkondiger en aanplakker van openbare verkopingen.

Vader Francies Bruyneel - op dat ogenblik 32 jaar - werd op 24 mei 1824 veldwachter in Meigem, een beroep met enig aanzien op een dorp.[3] Francies werd op een bepaald ogenblik verdacht van een overtreding, m.n. overtreding van art. 26 van het politiereglement der schipvaart van Deinze naar Schipdonk. De overtreding werd vastgesteld door een conducteur van bruggen en wegen, maar de zaak werd niet bewezen geacht en Francies werd ontslagen van vervolging.[4] De veldwachter fungeerde ook als belleman. Opvallend nog was dat één van zijn zonen, Karel Lodewijk (°Meigem 28.12.1819-+Meigem 16.03.1885) hem zou opvolgen als veldwachter en belleman van 1855 tot 1885.

---

2 R.A. Beveren-Waas, register van de burgelijke stand 1796-1870 (huwelijken Meigem).

3 R.A.Gent, Provinciaal Archief, Hollandse tijd, volgnummer 0535.6 Veldwachter, nomentativelijst, 1827.

4 Vredegerecht Nevele N° (vonnis 23-5-9-1837).

Rosalia Vlaminck, de moeder van Petrus overleed in 1830, misschien in het kraambed van Augustinus. Zij had op dat ogenblik zeven kinderen. De overlijdensakte vermeldt.

ten jare achtien honderd dertig den zeventienden van de maand december ten negen uren s morgens voor ons Jan Baptiste De Poorter burgemeester ambtenaer van den burgelijke stand der gemeente Meygem zijn gecompareerde Jan Baptiste Versele oud achtendertig jaren herbergier en Francies Van Houtreve oud negen en twintig jaren geburen van d overledene hier naer te noemen beyde te Meygem.
De welke ons hebben verklaerd dat Rosalia Vlaeminck oud negen en dertig jaren dogter van Pieter Francis en Marie Judoca Coppens huysvrouw van Francies Bruyneel overleden is gisteren in hare wooning om negen uren des avonds wijk beekkant in wij hebben dezen akte naer gedaene voorlezing met den eersten comparant

onderteekend den tweeden verklaerd niet te kunnen schrijven om reden van ongeleerdheyd

Getekend door Fr Bruyneel J B Versele J B De Poorter
Dochter van Pierre Vlaeminck en Marie Jossine Coppens geboren in 1793 en overleden te Meygem op 16.12.1830.[5]

Opvallend is dat de kinderen Petrus en Amelia ook als tapper worden vermeld. Zij dienden wellicht in te vallen in die rol na het overlijden van hun moeder. [6]

Vader Francies hertrouwde op 19 oktober 1831 in Meigem met Rosalie Chabrand (°Lotenhulle 27.06.1804-+Meigem 19.02.1880). Zij was de dochter van Joseph Chabrand (°Fours 07.08.1774-+Lotenhulle 12.05.1840) veldwachter te Lootenhulle en van Marie Anne Demaegd(t) (°Nevele 1771-+Lotenhulle 26.01.1855).

---

5 R.A. Beveren-Waas, register van de burgelijke stand 1796-1870 (overlijdens Meigem).

6 R.A. Gent, modern gemeentearchief van Meigem, registers van patentschuldigen rn. 61 1829 en nr. 62 1843 - 1870.

Huwelijksakte: Akte n°11
Ten jaere achtienhonderd eenendertig den negentienden october om vier uren naermiddag voor ons Jean Bapt. De Poorter Burgemeester ambtenaer van de burgelijkenstand der gemeente Meygem zijn gekomen Francis Bruyneel geboren den vijftienden December zeventhienhonderd tweeennegentig tot Meyghem veldwachter dezer gemeente zoon van Joannes Baptiste overleden te Zeveren den eenentwintigsten october achtien honderd derthien en van Isabella Theresia Strobbe overleden tot gemelde Meygem den vijfden october achthien honderd een, weduwenaer van Rosalia Vlaeminck, overleden te Meygem den zevetienden december achtien honderd dertig ten eendere.
En Rosalie Chabrand jongedochter gebooren te Lootenhulle den achtsten thermidor jaer twaelf der fransche republique meerderjarige dochter van Joseph oud negenen vijftig jaeren veldwachter tot Lootenhulle hier tegenwoordig en toestemmende en van Marie Anne De Maegd ten andere welke comparanten ons hebben aenzogt voort tegaen tot de voltrekking van het huwelijk onder hun beraemd en waer van de afkondegingen reeds gedaen zijn geweest binnen de gemeente Lootenhulle en Meygem op de zondagen negensten en zestienden october lestleden telkens na de goddelijke diensten ingevolge de wet, en geenen tegenzegt ons tegen dit beraamde huwelijk gedaen zijn de regt doen de op hun verzoeke hebben wij naer dien voorgelezen te hebben akten de stukken betrekkelijk tot dezen akt, als ook het zesde kapitel van den titel het huwelijk van den burgerwetboek aen den bruydegom en de bruyd gevraegd of zij elkanderren verstaen te nemen voor man en vrouw, elk van hun beurtelings geantwoord hebbende van ja, verklaeren wij uyt den naem van de wet dat francies Bruyneel en Rosalia Chabrand door den huwelijken band vereenigt zijn van alle welke wij hebben opgesteld dezen akt in de tegenwoordigheyd van Louis Dierick oud dertig jaeren schrijver te Nevele, Jan Baptiste Verzeele oud negenendertig jaeren herbergier, Augustinus Martens oud zes en vijftig jaeren koster, Louis Van Nevel Landbouwer oud dryendertig jaeren die deeze benevens mij burgemeester bruyd en de bruyddegom ende vader der bruyd hebben ondertekend.[7]
Getekend: Fr. Bruyneel, R. Chabrand, J. Chabrand, A. Martens, J.B. De Poorter, L. Van Nevel, J.B. Verzeele, L. Dierick.

---

7 R.A. Beveren-Waas, register van de burgelijke stand 1796-1870 (huwelijken Meigem).

Die in leven, lijden en sterven zich aan den heiligen wil Gods gansch overgeeft, ontslaapt in vrede.

H. Alph. van Lig.

ZALIG AANDENKEN

van

KAREL-LODEWIJK BRUYNEEL,

weduwenaar van vrouw

Rosalie Blebuyck,

Geboren te Meygem den 25 November 1819 en aldaar overleden den 16 Maart 1855.

Hij heeft met vromen moed en groote verduldigheid de bitterheden zijner langdurige kwellingen doorstaan, vol zijnde van deze troostelijke woorden van den Apostel: de Heer kastijdt die hij liefheeft. Hebr. XII, 6.

Mijn lijden is geëindigd; 'k voel mij de kroon begeven.
Mijn dierbare kindren; gij, o leven van mijn leven,
Die mij zoo trouw verkleefd, zoo zeer gezegen waart,
'k Verkoos de zoete rust, bij 't dreigend gewoon op aard.
Heb toch elkandren lief, wilt mijnen steeds gedenken;
Vaartwel, vergeet mij niet, 'k zie reeds mijn engel wenken;
Kom kunt de groote dag, dat gij uw dierbren pand,
Voor eeuwig weer zult zien, in 't hemelsch vaderland.

Zoet hart van Maria, wees mijne zaligheid. 300 d. aft.

Machiendrukk. Van Coppenolle, Greb. Deinze.

Bidprentje Karel-Lodewijk Bruyneel

Uit het bevolkingsregister van Meigem van 1834 blijkt dat Francies Bruyneel en zijn familie in de wijk Kruiswege wonen, meer bepaald nr. 44. Op dat ogenblik is de oudste zoon Petrus niet meer thuis. Het bevolkingsregister vermeldt de volgende kinderen: Charles Louis, August, Amelie, Virginie, Marie-Nathalie en Pauline. Het zijn de kinderen van zijn op dat ogenblik reeds overleden echtgenote.

Francies had met zijn tweede echtgenote nog zeven kinderen. Deze worden vernoemd in het bevolkingsregister van Meigem van 1846-1856. De afwezige Petrus krijgt er een reeks (half)broers en (half)zussen bij, want met zijn tweede vrouw had Francies opnieuw zeven kinderen: Paulina (°1834 - +1837), Hendricus Francies (°1835), Felix (°1837-+1855), Bernardus (°1839), Dymphna (°1840), Leopoldus (°1842) en Marie Clemence (°1845).

Bij Petrus staat: afwezig als soldaat. Er zijn dus 14 kinderen, wat toen niet zo ongewoon was. Opvallend was dat heel wat van die kinderen naar Gent zullen trekken, mogelijk als arbeiders of arbeidsters in de textielindustrie.

Er waren ook twee inwonende naaisters, Cecila Van San afkomstig van Vinkt en Rosalie Boudré van Bachte-Maria-Leerne. Ook de echtgenote van Charles Louis, Rosalia Biebuyck van Grammene en spinster van beroep heeft blijkbaar een tijdje ingewoond. Haar eerste kind is Thriphon Bruyneel. Hij werd geboren op 3 april 1856. Maar Francies heeft zijn kleinzoon nooit gekend.

Francies Bruyneel overleed op 9 maart 1855. De overlijdensakte werd ondertekend door burgemeester Joannes Baptiste De Poorter en zijn zoon Karel Lodewijk Bruyneel, die onmiddellijk daarna zijn vader opvolgde als veldwachter.

In het jaer achtien honderd vijfenvijftig den negensten der maend maert ten dry ure namidag voor ons Joannes Baptiste De Poorter Burgemeester ambtenaer van den burgelijkenstand der gemeente Meyghem rechtelijk arrondisement van Gent, Provincie Oost Vlaanderen zijn verschenen Charles Louis Bruyneel oud vijfendertig jaaren metser zoon van den overledenen hier in genaemd en Petrus Claeys aud zesenveertig jaeren herbergier gebuur van den overledenen beide wonende te Meygem wijk Doye welke ons hebben

verklaerd dat op heden negensten maert loopende maend en jaer, ten tien ure voormiddag Franciscus Bruyneel oud dreyensestig jaeren veldwachter geboren en woonende te Meygem zoon van de overledene Joannes Baptiste en van Isabelle strobbe weduwenaer van eerste huwelijk van Rosalia Vlaeminck en man ..... huwelijk van
Rosalia Chabrand is overleden in het huis n 30 sectie C in deze gemeente en hebben dat comparanten na gedane voorlezinge ..... geteekend[8]
gehandtekend door: C:L: Bruyneel P. Claeys en J.B. De Poorter

We troffen nog gegevens aan van Charles Louis, de broer van Petrus. Hij hervestigde zich als veldwachter in Meigem, meer bepaald in de Kouterstraat nr. 40. Hij was zoals reeds vermeld, gehuwd met Rosalie Biebuyck. Zij hadden acht kinderen: Triphon (°03.04.1856) die later verhuisde naar Astene, Alphons (°31.06.1857) die na één jaar overleed, Edmond (°10.12.1858), Désiré (°03.09.1860), Hortence (°03.11.1862), Dymphia (°06.11.1864), Julie Marie (°20.09.1866) en Marie Josephine (idem).

Van Trifon Bruyneel vonden we een bidprentje terug. Hij was blijkbaar notaris geworden in Machelen. Hij overleed op 16 maart 1925 in Gent en was toen 68 jaar oud.

---

8 R.A. Beveren-Waas, register van de burgelijke stand 1796-1870 (overlijdens Meigem).

DE FAMILIE CHABRAND UIT LOTENHULLE

Rosalie Chabrand is de tweede vrouw van Francies Bruyneel en dus de stiefmoeder van Petrus.

Zij was een dochter van Joseph Chabrand, geboren in Fours[9] in Frankrijk op 7 augustus 1774. Joseph was koopman in 1798, koopman in wollegoederen in 1799, als colpoteur vinden we hem terug in 1801 en 1803, in akten van 1800, 1804, winkelier is hij in 1806 en 1807.

Nog tijdens de Franse bezetting werd hij op 18 februari 1808 benoemd tot veldwachter van Lotenhulle en bleef dit tot aan zijn overlijden op 12 mei 1840. De wisselingen van regime (Franse periode, Nederlanden, België) hebben hem blijkbaar niet verontrust. Hij bewoonde de herberg het Meuleken.

Hij was gehuwd met Maria Anna De Maegd, spinster van beroep en afkomstig van Nevele.

Hij werd opgevolgd als veldwachter door zijn zoon Charles Louis Chabrand (°24 april 1808) en die bleef dit tot zijn overlijden op 07.01.1877.
Via akten kan zijn beroepsloopbaan worden gevolgd. Hij werd soldaat door

---

9 Jan Luyssaert vestigde onze aandacht op het feit dat in het boek Louis Fredericq, Notes sur la famille Fredericq-Beaucarne, z.pl., z.j. (1940), p.10-11 vermeld staat dat halverwege de 18de eeuw een handelaar uit Frankrijk kwam en in Nevele bleef. Het ging om Denis Léautaud of Léoto en hij was weduwe van Anne Chabrand. Denis Léautaud was afkomstig van het dorpje Fours (een parochie van St. Laurant in de vallei van Barcelonette). Het gaat om de streek tussen de Dauphiné en de Provence. Blijkbaar worden dus ook sommige voorzaten van Cyriel Buysse in Fours gesitueerd. Het is een beetje vreemd dat een aantal mensen uit die verre streek zich bij ons hebben gevestigd. Maar mogelijk gaat het om enkele handelaars (leurders) die hier hun stek hebben gevonden.

Het is geschied zoo als het den Heer behaagd heeft; dat zijn heilige naam gezegend zij! Job. I.

BID VOOR DE ZIEL
van vrouw
ROSALIE CHABRAND
weduwe van
FRANCIES BRUYNEEL,
geboren te Leuenhulle den 21 Juli 1804,
en overleden te Melgem den 19 Februari 1891.

Zij was eene werkzame, kristene vrouwe, van God en de menschen bemind; hare gedachtenis is in zegen.

Kostbaar is de dood van den godvreezenden mensch; zij is het einde van den arbeid en van alle elleenden, zij is de deur van het ware leven, zij is de intrede van de altijddurende vrede.

Heilig hart van Jesus, wees mijne liefde!
Heilig hart van Maria, wees mijne hoop!
Goede Jesus geef haar de eeuwige rust.

R. I. P.

Drukk. van C. Van Coppenolle, Deinze.

Bidprentje Rosalie Chabrand

nummerverwisseling[10] voor de landbouwer Bernard Royens in 1830, bleef 8 jaren in dienst en had de lichaamslengte van 1,61 meter. Na zijn militarie carrière werd hij schoenmaker.

Hij huwde een eerste maal in Lotenhulle op 22 mei 1839 met Seraphina Rogge geboortig van Vinkt en enkele jaren later overleden te Lotenhulle op 13 oktober 1847. In de huwelijksakte staat vermeld dat Seraphina spinster is van beroep, zoals de meeste vrouwen uit die tijd.
Seraphina Rogge was de dochter van Benedict (+Vinkt 26.09.1839) en Theresia De Witte, eveneens spinster.

De 30 november 1853 hertrouwde Charles Louis opnieuw met Sofie De Wulf, geboren te Drongen op 5 december 1816. Zij was ingeschreven als dienstmeid.[11]

---

10 Soldaten werden bij lot aangewezen. Het lotelingensysteem was in die zin weinig sociaal, doordat rijke boerenzoons de armere jongeren van het dorp hun nummer doorverkochten. Op die manier werden zij vrijgesteld en ging de ander in hun plaats naar het leger. Dit is hier blijkbaar ook gebeurd.

11 Met dank aan Filip Bastiaen voor de informatie over de familie Chabrand.

DE FAMILIE DELMULLE UIT MEIGEM

Petrus Bruyneel had het tijdens zijn Nederlandse periode bij 'de jagers van Clerens' in 1838-1839 over een zekere Petrus Delmulle, afkomstig van Meigem. Ongetwijfeld waren beide jongeren uit Meigem met elkaar bevriend geraakt.

Deze soldaat was blijkbaar op de hoogte van de desertie van de zes Vlamingen, maar zou uiteindelijk niet mee vluchten met de groep waartoe Petrus Bruyneel behoorde. Deze groep wordt ingerekend en veroordeeld, inclusief Petrus Bruyneel.

Ook Petrus Delmulle kwam op de beklaagdenbank terecht, omdat een aantal medebeklaagden beweerden dat Delmulle en Bruyneel hen hadden overgehaald om te vluchten. Het is duidelijk dat zij Delmulle probeerden mee zwart te maken om hun eigen hachje te redden. Bovendien was er bij hen het vermoeden dat Delmulle verraad had gepleegd. Uit de processtukken bleek dat dit niet het geval was. Het was echter Petrus Bruyneel die de andere beklaagden tegensprak, met de bewering dat Delmulle niemand had overgehaald tot deserteren.

In maart 1839 schreef deze Petrus Delmulle dat hij was vrijgesproken door de krijgsraad en weer in dienst was van het voornoemde regiment. Vrijspreken is een groot woord, want op 13 december 1838 veroordeelde de krijgsraad in Overijssel Petrus Delmulle, jager van de 2de comagnie korps Jagers van Cleerens tot twee maanden efffectieve gevangenisstraf, die in maart uiteraard al voorbij was. Hij werd ervan beschuldigd in kennis te zijn geweest van een desertie en dit niet te hebben aangegeven aan de militaire overheid.

Petrus Delmulle werd geboren in Kruishoutem op 22 mei 1812 en woonde eveneens een tijdlang in Deinze. Zijn ouders zijn Domenicus Delmulle en Coletha de Sloover.

In het bevolkingsregister van Meigem uit 1834 staat dat de familie in Meigem woonde, meer bepaald in de Kerkstraete nr. 45. Zijn vader Domenicus (52 jaar) was er actief als hoefsmid, blijkbaar samen met een broer Petrus (47 jaar). Zijn vrouw Coleta De Sloover (52 jaar) was spinster.

Zoon Petrus die dan 24 jaar zou zijn wordt niet vermeld.
Verder worden een aantal andere kinderen vermeld: Romanus, Ivo, Josephus, Nathalia, Virginie, Amelie, Julia en Marie.

Petrus tekende op 28 juni 1838 voor zes jaar bij het korps jagers van Cleerens. In september 1839 bij de ontbinding van het korps ging hij over bij de 1ste divisie algemeen departement der Landmacht. Op 2 februari 1840 verliet hij deze militaire eenheid.

Volgens de bevolkingsregisters van 1856-1867 woonden nog enkele telgen van de Delmulles in de Kerkstraat nr. 1. De ouders waren blijkbaar overleden. Petrus Delmulle woonde in bij zijn zus Julie Delmulle die gehuwd is met de landbouwer Leo Van de Walle, afkomstig van Sint-Martens-Leerne. Het echtpaar zou op 1 februari 1866 Meigem verlaten en verhuizen naar Vosselare.

Petrus Delmulle was net voordien - op 7 april 1865 - overleden. Hij is ongehuwd gebleven. Als woonplaats wordt de wijk Berg vermeld.

DE FAMILIE DOBBELAERE UIT VOSSELARE

In zijn eerste brief uit Oran van 26 november 1843 aan zijn vader wordt uitgebreid geschreven over Jean Francois De Dobbelaere, die ook zelf een stukje toevoegde aan de brief.

Deze Jean Francois De Dobbelaere werd geboren op 24 augustus 1810 en was de zoon van Charles Louis De Dobbelaere, op dat ogenblik 22 jaren oud, zelf geboren in Bachte en dagloner in Vosselare. Moeder Collette Bosschaert werd geboren in Sint-Martens-Leerne.

Van moeder Collette Bosschaert weten we dat ze zou hertrouwen met Judocus Vincent op 3 augustus 1829. Hierna volgt de huwelijksakte:

"Ten jare achtien honderd negen en twintig den derden van de maand Augustus om zes uren naar de middag voor ons Petrus Raes assessor bijzonder belastend ambtenaar van den burgelijkenstand gemeente van Vosselaere zijn gekomen Judocus Vincent geboren te Vosselaere den zestienden juli zeventhien honderd negen en zeventig weduwenaar van Bernardina De Volder overleden te Vosselaere den eersten December achthien honderd zeven en twintig werkman wonende tot de zelve Vosselaere meerderjarig, zoon van Francisca overleden tot voorgenoemde Vosselaere den zeven en twintigsten Mei zeventhien honderd vierennegentig en van Judoca Speekaert oud vieren zeventig jaren spinster tot gezegde Vosselaere hier tegenwoordig en toestemmende ten andere, en Coleta Bosschaert geboren te Maria Leerne den zesthienden maart zeventhien honderd zeven en tachtig weduwe van Ludovicus De Dobbelaere overleden te Gentilly den elfsten Mei achtien honderd veerthien, spinster wonende tot gezegde vosselaere meerderjarig dogter van August overleden te Vosselaere, den achthienden july achthien honderd veerthien en van Joanna Coppens overleden te Maria Leerne den achthienden January achthien honderd drie ten andere, welke comparanten ons hebben aangezogt voortte gaan tot de voltrekking van het huwelijk onder hun beraamd, en waar van de publicatie reeds gedaan zijn in deze gemeente op de zondagen eenen twintigsten en achten twintigsten juni jongstleden, ingevolge de wet en geen tegenzeg tegen dit huwelijk ons kenbaar gemaakt zijnde, regt doende op hun verzoek hebben wij naar dien voorgelezen te hebben alle stukken betrekkelijk tot dezen akt en ook het zesde kapitel van den wet. Rakende het huwelijk van den burgerwetboek aan den bruidegom en de

bruid gevraagd of zij elkanderen verstaan te neemen voor man en vrouw elk van hun beurtelings geantwoord hebbende dat ja, verklaren wij uit den naam van de wet dat Judocus Vincent en Coleta Bosschaert door den huwelijkeband vereenigd zijn van alle welke wij hebben opgesteld dezen akt in de tegenwoordigheid van Levinus Vincent oud vyftig jaren herbergier Leonardus Vincent oud vierentwintig jaren bakker Bonifacius Vermeire oud vierenvijftig jaren veldwagter alle drie wonende te Vosselaere geburen van de getrouwden en Franciscus Hendrikx oud veertig jaren bakker woonende te Nevele kennis van de getrouwden en wij hebben dezen akt met alle de getuigen en naar voorlezing ondertekend den man de vrouw en de moeder van den man verklaren niet te kunnen schrijven."

Op 22 maart 1833 was Franciscus Dobbelaere blijkbaar al in Belgische militaire dienst, want hij werd beschuldigd van een poging tot desertie en op die dag veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf.

Nog hetzelfde jaar werd hij veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf.
Het ging blijkbaar van kwaad tot erger, want op 27 maart 1839 werd hij over de grens gebracht, omdat hij wegens diefstal vervallen verklaard was van de militaire graad en tot kruiwagenstraf veroordeeld werd.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

1. Archiefstukken

Rijksarchief Beveren-Waas
- Meigem 1796-1832, geboorten, huwelijken, overlijdens.
- Archief van de registratiekantoren, Registratiekantoor Deinze, registers van openbare burgerlijke akten.
- Inventaris van het archief van de gevangenis van Gent.

Rijksarchief Gent
- Provinciaal archief: Hollandse tijd en provinciaal bestand 1830-1850.
- Modern archief Meigem.
- Vredegerecht Nevele, nr. 8 (vonnis 23, 5/9//1837).
- Notariaat R.Verstraete 23 (09-02-1837).
- Mémorial Administratif de la Province Flandre Orientale, 1836, Tome XL, blz 145.

Rijksarchief 's-Gravenhage
- Gevangenen en huizen van bewaring in de Provincie Zuid-Holland 1810-1967.
- Voorlopige inventaris van militaire stamboeken van onderofficieren en minderen van de landmacht 1813-1844. Korps jagers van Cleerens.

Rijksarchief Zwolle
- Krijgsraad en auditeur militaer in het 7' arrondissement later het provinciaal commandement van Overijsel 1814-1839.

Stadsarchief Gent:
- Wegwijzer van Gent 1830 tot 1886.
- Militieregister van Oost-Vlaanderen.

Stadsachief Brussel:
- Bevolkingsregisters, burgerlijke stand, militieregisters.

Gemeentearchief Nevele
- Bevolkingsregister Nevele.

Stadsarchief Deinze
– Bevolkingsregister Meigem en registers burgerlijke stand.

Gemeentearchief Aalter
– Bevolkingsregister Lotenhulle en registers burgerlijke stand.

2. Artikels, boeken, documenten

Stefaan De Groote en Denis Pieters,
Petrus Bruyneel (°1816-+1847) uit Meigem: soldaat bij vijf naties en zes maal deserteur, in Het Land van Nevele, jrg. 30 (1999), afl. 4, 1999.

Stefaan De Groote en Denis Pieters,
Petrus Bruyneel (°1816-+1847) uit Meigem: soldaat bij vier legers en zesmaal deserteur, jaarboek KGK-Deinze, 2000.

Denis Pieters,
Het leven van Petrus Bruyneel, bundeling van documenten, uitgave in eigen beheer, Gent, 1998.

Staatsblad van het Koningrijk der Nederlanden. (N° 74). Besluit van den 28sten November 1840, betrekkelijk het verleenen van een generaal pardon.

Douglas Porch,
The French Foreign Legion, New York, 1991

Noel Kerckhaert,
Oude Oostvlaamse herbergnamen, deel 1, Federatie voor Toerisme, provincie Oost-Vlaanderen, 1976.

Léon Van Neck,
1830 illustré Avant, pendant et après la revolution, Brussel, 1903.

J.Georges Swillen,
Historique du 10e regiment de ligne, Brussel,1939.

Katleen Lanclus e.a.,
Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Arrondissement Gent - Kantons Deinze-Nazareth (12n3), 1991.

Le Livre d'Or de la Légion Etrangère. Editions Charles-Lavauzelle. Paris, 1931.

K.O.K. Deinze. Kontaktblad 1985 nr. 5. nota nr. 647 Napoleonsoldaat.

Ed.Dumas-Vorzet,
Carte de la Tunisie et de L'Algerie Orientale, Paris, Avril 1881 (Landkaart).

Raoul Ravon,
A moi, la légion!, Légion étrangère Ed. Documents du Monde, Paris, 1955.

Robert W.Kern, Meredith D. Dodge,
Historical Dictionary of Modern Spain 1700-1908, Greenwood Press, New York, 1990.

Charles Robert Ageron,
Modern Algeria A History from 1830 to the present, London, 1990.

Guides Joanne,
Alger et ses environs, Hachette & Cie Paris, 1901.

J. Van Dijl,
De geschiedenis van de Carlisten, J.H. Kok, N.V. Kampen, 1964.

J. Van Wijk,
Supplement op het Algemeen Aardrijkskundig Woordenboek, Amsterdam,1836-1842, 4 delen. Deel A-C,blz. 358-359.

J. Van Wijk,
Algemeen Aardrijkskundig Woordenboek", Dordrecht,1821-1826, 7 delen.

Bibliotheek van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele"
Hansbekedorp 33, 9850 Hansbeke

De bibliotheek is voor iedereen toegankelijk elke eerste zondag van de maand van 10 uur tot 12 uur (niet in juli) en na telefonische afspraak met Jan Luyssaert (09 371 60 53).
De catalogus op onze tijdschriften *Het Land van Nevele* en *Mensen van Toen* kan ook geraadpleegd worden in de Gemeentelijke Bibliotheek van Nevele, Stationsstraat 20, Landegem

Bibliothecaris
Julien Scherpereel
bib@landvannevele.com

Bestuur
André Bollaert (secretaris dagelijkse werking)
Irène Buysse
Wim De Clercq
Stefaan De Groote (ondervoorzitter)
Lieven De Ruyck (secretaris tijdschriftadministratie)
Yvonne De Keere
Daniël D'Hooge
Jan Luyssaert (voorzitter)
Hugo Schaeck
Arnold Strobbe (ondervoorzitter)
Patrick Tuytschaever
Eddy Verstraete (penningmeester)

Website
www.landvannevele.com

E-mail
info@landvannevele.com